

Sociaal-Economische
Raad Curaçao

JAARVERSLAG 2021

Deskundig Onafhankelijk Verbindend

SER - Jaarverslag 2021

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Bouwen aan vertrouwen, samenwerking en veerkracht.....	3
OVER DE SER.....	7
Missie van de SER.....	8
Doelstellingen bij de advisering door de SER.....	9
Platform, dialoog en consensus.....	10
Vergaderingen en advisering.....	11
Frequentie SER-vergaderingen en adviezen.....	11
Aard van de verzoeken.....	12
Gemiddelde adviestertermijn.....	12
Spoedadviezen.....	13
Overzicht adviezen in 2021.....	14
Inhoudelijke toelichting SER-adviezen 2021.....	16
Advies inzake de ontwerplandsverordening tot wijziging van de onroerendezaakbelasting 2014.....	16
Advies betreffende de initiatiefontwerplandsverordening regelende een integrale armoedebestrijding voor het Land Curaçao.....	16
Advies betreffende de initiatieflandsverordening tot wijziging van de Landsverordening minimumlonen.....	17
Advies betreffende de initiatieflandsverordening tot wijziging van de Eilandsverordening afvalstoffenbelasting en reinigingsrechten en de Landsverordening Openbare Orde.....	17
Advies betreffende de ontwerplandsverordening paardenwedrennen.....	18
Advies betreffende de initiatiefontwerplandsverordening tot bevordering van arbeidsparticipatie van young professionals.....	18
Advies inzake een initiatiefontwerplandsverordening ten behoeve van de verlaging van de lastendruk van gepensioneerden d.m.v. het wijzigen van een aantal landsverordeningen betreffende het belasting- en sociaal zekerheidsstelsel.....	19
Advies inzake de introductie en modernisering van gaming regulering – landsverordening kansspelen 2021 en landsverordening kansspelbelasting 2021.....	20
SER – Verkenning ‘De bijdrage van migrantenpopulaties aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao.....	21
Commentaar SER op de ontwerplandsverordening vaststelling regels voor overheidsgeleide entiteiten.....	21

SER – Verkenning 'Een missiegedreven innovatiebeleid'	22
Advies inzake het ontwerp landsbesluit betreffende de voorkoming van dubbele belasting.....	22
Advies inzake het landsbesluit taxitarieven.....	23
Advies inzake de aanpassing van het minimumloon per 1 januari 2022.....	24
Internationale activiteiten van de SER.....	26
Budgettaire aspecten.....	31
Samenstelling SER – per 31 december 2021.....	34
OVER HET CGOA.....	35
Het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.....	36
CGOA.....	36
CCVV.....	37
Werkwijze van het CGOA.....	37
Sectoraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.....	37
Advies- en arbitragecommissie.....	38
Vergaderfrequentie.....	38
Toekomstperspectief.....	38
Bijlage 1.....	42
Adviesverzoeken en advisering 2019- 2020.....	42
Bijlage 2.....	45
Personeelsbezetting bureau secretariaatvoering SER/ROA/GOA - per 31 december 2021.....	45

Voorwoord

Bouwen aan vertrouwen, samenwerking en veerkracht

Een wendbare en weerbare samenleving die reële perspectieven biedt aan haar burgers, hangt in sterke mate af van de wilskracht, focus en executiekracht van beleidsmakers, de politiek, sociale partners en het maatschappelijk middenveld. Die focus moet, vanuit sociaaleconomisch perspectief bezien, enkel gericht zijn op het zoveel mogelijk mensen in staat stellen een leefbaar inkomen te verwerven en degenen die daartoe niet zelf in staat zijn, te ondersteunen zodat zij een menswaardig bestaan kunnen leiden. Samen moeten wij, in onderling vertrouwen, eventuele barrières die een evenwichtige en duurzame sociaaleconomische vooruitgang van Curaçao in de weg staan, identificeren en eenduidig benoemen en hierover consensus proberen te bereiken zodat in gezamenlijkheid en doelgericht gewerkt kan worden aan het wegnemen van deze drempels in het belang van een veerkrachtige samenleving en een duurzame ontwikkeling. Het vorengaande lijkt op het eerste gezicht een nogal complexe en uitdagende opgave in de context van een historische gegroeide sociaalmaatschappelijke en sociaal-culturele traditie die in steeds toenemende mate gekenmerkt wordt door voortschrijdende individualisering, gebrek aan sociale cohesie en polarisatie op vele fronten. Echter, onmogelijk is deze opgave beslist niet.

Curaçao is een mooi land, met heel veel potentie. Het is onze plicht om deze potentie ten volste te benutten. Wij zijn toekomstige generaties dat schuldig. De sleutelwoorden hierbij zijn 'vertrouwen' en 'samenwerking'. Geen naïef, blindelings vertrouwen, maar een gezond en volwassen vertrouwen, waarbij wij onze inherente kwetsbaarheden als kleine eilandstaat erkennen en binnen deze context blijven zoeken naar werkbare en effectieve oplossingen voor vraagstukken en uitdagingen, die niet alleen onverwacht op ons afkomen vanwege onze open economie en relatief kwetsbare positie als microstaat in een snel veranderende en complexe wereld, maar die ook eigen zijn aan ons insulaire karakter, cultuur en mentaliteit als Caribisch land. Vertrouwen in elkaar, vertrouwen dat samenwerking de basis vormt voor groei en ontwikkeling, vertrouwen in het initiatiefvermogen en vindingrijkheid van de inwoners van dit land

en van anderen, zowel binnen als buiten het Koninkrijk, die Curaçao een warm hart toedragen en als potentieel vestigingsplaats zien; vertrouwen in het overheidsbeleid, althans in de intenties daarachter, hoezeer ook gestoeld op institutionele onvolmaaktheden (o.a. gebrek aan samenwerking en aansturingsproblemen binnen de bestuurlijke en ambtelijke organisatie); vertrouwen in zelfregulerende processen waarbij overheidsinterventie niet per se noodzakelijk is; vertrouwen in een stabiele en veilige toekomst voor komende generaties. Het besef moet er wel zijn dat vertrouwen niet van de één op de andere dag ontstaat. Daar moet heel veel tijd en energie in worden gestoken, mede omdat tastbare resultaten aan de basis ervan liggen.

Dat 2021 in veel opzichten een uitdagend en bijzonder kwetsbaar jaar was, zeker vanuit sociaaleconomisch oogpunt bezien, zal in retrospectief door weinigen worden betwist. Na het uitermate zware coronajaar (2020) waren met name in de tweede helft van 2021 hoopvolle signalen te bespeuren (bijvoorbeeld de spectaculaire groei van het verblijfstoerisme en de groei in informatie- en communicatiesectoren en investeringsprojecten van onroerend goed activiteiten) die duiden op licht herstel, hoewel er over de gehele linie sprake bleef van een afnemende beroepsbevolking en arbeidsproductiviteit met daarachter een schuilgaande toename van de emigratie. De verwachting is dat deze trend zich, vanwege de huidige mondiale ontwikkelingen, zal voortzetten en dat de werkgelegenheid pas in 2023 wellicht weer op het niveau van 2019 zal liggen, maar dat de economie dan nog niet terug is op het niveau van vóór de coronacrisis. Zo wordt met dezelfde werkgelegenheid minder verdiend; een verarming op nationaal niveau dus. In dat licht bezien, is het niet onbegrijpelijk dat het door grote groepen in de samenleving ervaren gebrek aan daadkracht en bestuurskracht vanuit de overheid, voor boosheid en frustratie zorgt. Vanzelfsprekendheden zijn geen vanzelfsprekendheden meer. Dat heeft de COVID-19 crisis ons wel geleerd. Deze harde les vraagt om een kritische reflectie op beleid en werkwijze van de overheid, sociale partners en burgers.

Als vast adviesorgaan van de regering en de Staten inzake sociaaleconomische aangelegenheden draagt de SER bij aan het bouwen aan het creëren van dat vertrouwen door in tripartiet verband (werkgevers, werknemers en onafhankelijke experts) kritische beschouwingen en analyses uit te brengen, concrete aanbevelingen te doen en resultaatgerichte discussies te voeren met een impact op beleid, wet- en regelgeving. De SER werkt niet vanuit een ivoren toren. Bij de invulling van zijn adviestaak betreft de SER zoveel mogelijk alle direct betrokken maatschappelijke stakeholders, middels consultatieve processen, rekening houdend met de specifieke thema's die op tafel liggen. De SER staat derhalve midden in de samenleving en probeert als bruggenbouwer divergerende belangen bijeen te brengen en daarmee de beleidsmatige en politieke koers van het land te beïnvloeden. De raad profileert zich ook als zodanig naar buiten toe en wordt breed erkend als een gezaghebbend en deskundig instituut. Een advies, oordeel, standpunt of uitspraak van de SER heeft gewicht, getuige onder meer de soms heftige politieke en maatschappelijke discussies die in 2021 werden gevoerd naar aanleiding van enkele adviezen van de raad.

Dat het aantal adviesverzoeken vanuit de regering in 2021 – zeven (7) in totaal - op een aanmerkelijk lager niveau lag dan het voortgaande jaar, heeft vermoedelijk te maken met de Statenverkiezingen die op 19 maart 2021 werden gehouden, de daaropvolgende formatie, en de installatie van een nieuw kabinet op 14 juni 2021. Dat relatief geringe aantal adviesaanvragen gaf de SER de ruimte en gelegenheid om tevens op eigen initiatief een tweetal diepgaande verkenningen uit te brengen. Het betreft de verkenning ‘De bijdrage van migrantenpopulaties aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao’ en de verkenning ‘Een missiegedreven innovatiebeleid’. In het hoofdstuk over de SER advisering wordt onder meer nader ingegaan op deze verkenningen.

Internationaal is de SER actief als altijd. Gedurende het verslagjaar bekleedde de SER wederom de functie van Vice-Secretary General van de International Association of Economic and Social Councils and Similar Institutions (AICESIS) voor de regio Latijns-Amerika en het Caribisch gebied (LAC-regio). In het hoofdstuk internationaal is weergegeven aan welke vergaderingen en evenementen de SER heeft deelgenomen, welke concrete resultaten (deliverables) dat heeft opgeleverd en op welke wijze hiermee rekening is gehouden in de SER-advisering.

Hierboven is reeds gewezen op de noodzaak van voldoende executiekracht vanuit onder meer de regering om verder te kunnen bouwen aan een wendbare en weerbare samenleving. In de praktijk heeft dat een behoorlijk beslag gelegd op het publieke apparaat. Er wordt veel van ambtenaren gevraagd, terwijl het implementatiedeficit binnen de overheid algemeen wordt erkend. Zonder overdrijving kan worden gesteld dat dit uitvoeringsdeficit verder is toegenomen als gevolg van de invoering van de Landsverordening vervroegde vrijwillige uitstroom (vvu) op 1 januari 2021. Een grote groep overheidsdienaren, die daarvoor in aanmerking kwamen, zijn op grond van die regeling vrijwillig uitgestroomd. Daar komt nog bij dat met ingang van 1 januari 2021 ingekort is op de arbeidsvoorwaarden van actieve ambtenaren op grond van afspraken die met Nederland zijn gemaakt in verband met hoogstnoodzakelijke liquiditeitssteun gedurende de hoogtijdagen van de coronacrisis.

Aangezien het bureau Secretariaatvoering SER/ROA/GOA, dat de SER bijstaat in zijn adviestaak, ook inhoudelijke, logistieke en administratieve ondersteuning biedt aan het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken (CGOA) - het geïnstitutionaliseerde arbeidsvoorwaardenoverleg in de publieke sector – bestaande uit, enerzijds, de regering, vertegenwoordigd door de Minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD), en anderzijds, de overheidsbonden, verenigd in de Centrale Commissie van Vakbonden (CCvV), wordt in dit jaarverslag aandacht besteed aan de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in CGOA-verband gedurende het verslagjaar. In januari 2021 vond er een wisseling van het (vice-) voorzitterschap van het CGOA plaats en in juni 2021 trad een nieuwe Minister van BPD aan. Dit bracht een geheel nieuwe dynamiek met zich mee binnen het overlegplatform.

Net als de SER kwam het CGOA in 2021 minder vaak bijeen, vermoedelijk om dezelfde redenen zoals hierboven genoemd (verkiezingen, formatieproces, aantreden nieuw kabinet). In het desbetreffende hoofdstuk over het CGOA wordt nader ingegaan op de activiteiten van dit bilaterale overlegplatform en worden, in toekomstperspectief, concrete suggesties gedaan voor een doelmatig en meer resultaatgericht functioneren van het CGOA. Ook hier ligt de focus op 'vertrouwen' en 'samenwerking'.

De uitdagingen zijn groot, maar niet onoverbrugbaar. Integendeel. Met zelfvertrouwen, hoop en een gezonde dosis optimisme, zal verder worden gebouwd aan het hoogstnoodzakelijke vertrouwen en aan de onderlinge samenwerking om zodoende meer veerkracht te ontwikkelen.

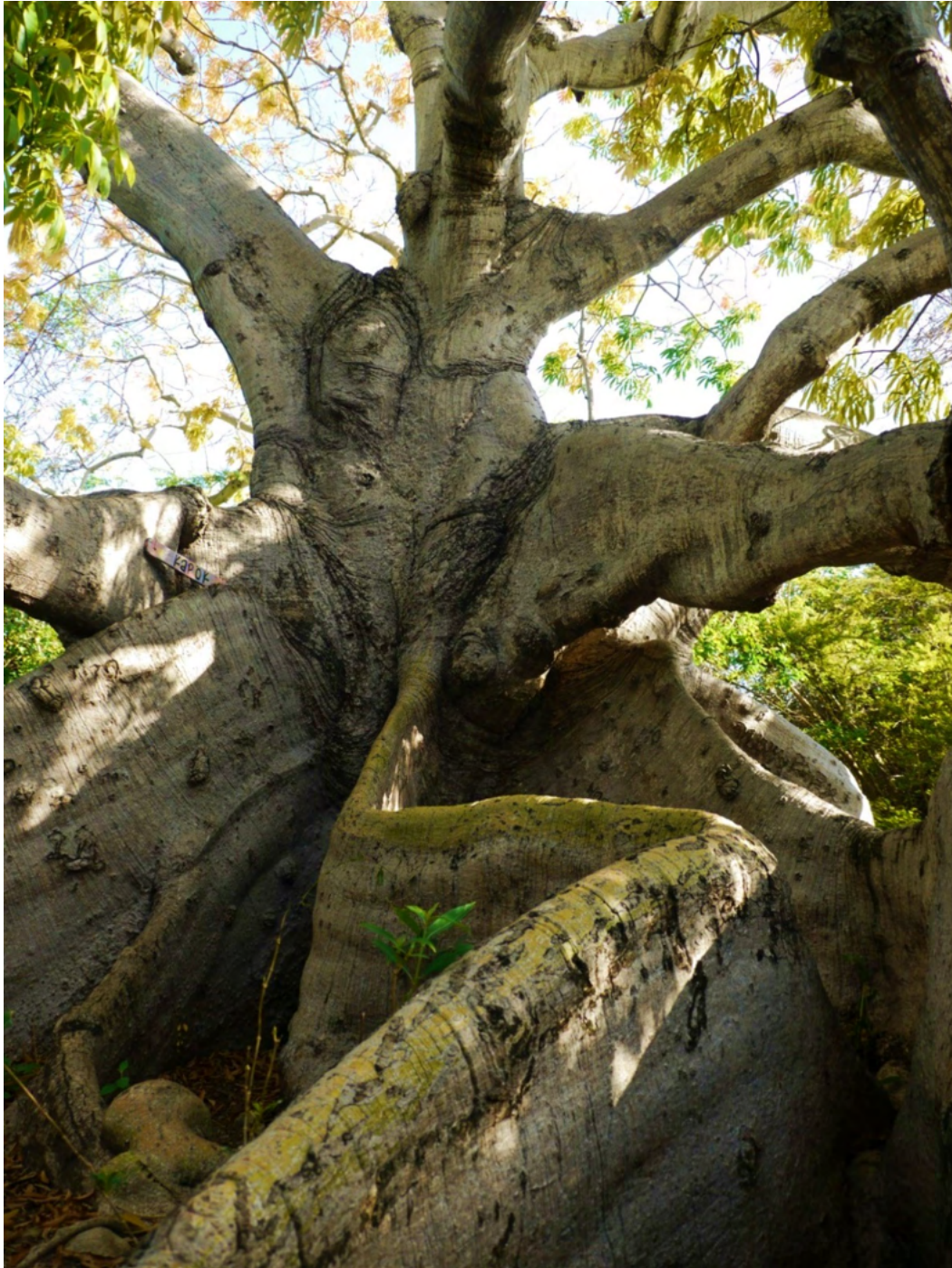
Ik wens u veel leesplezier toe. Dit jaarverslag is digitaal te raadplegen op de website van de SER: www.ser.cw en op die van het CGOA: www.cgoacuracao.org.

DE DIRECTEUR/
ALGEMEEN SECRETARIS,

DRS. R. J. HENRIQUEZ

OVER DE SER

Missie van de SER

De Sociaal-Economische Raad (SER) is een vast college van advies met als taak de regering en de Staten te adviseren over het te voeren sociaal-economisch beleid, aangelegenheden van sociaal-economische aard en over wettelijke regelingen van sociaal-economische aard.

Richtinggevend bij de advisering door de SER is het hanteren van een breed welvaartsbegrip waarbij het niet alleen gaat om materiële vooruitgang, maar ook om aspecten van sociaal welzijn en een goede kwaliteit van de leefomgeving, kortom een duurzame ontwikkeling van de samenleving.

De SER streeft daarbij naar kwaliteit en draagvlak: hoge deskundigheid in combinatie met breed gedragen overeenstemming en steun in de samenleving. Dat kan door in tripartiete vorm – werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers en onafhankelijke leden – te discussiëren over beleid en beleidsvoornemens van de regering en daarover gevraagd en ongevraagd te adviseren.

Diverse maatschappelijke organisaties krijgen ook een luisterend oor bij de SER. Afhankelijk van het onderwerp ter advisering, worden deze organisaties op uitnodiging van de SER gevraagd hun deskundigheid in te brengen.

Doelstellingen bij de advisering door de SER

De SER hanteert bij zijn advisering een aantal doelstellingen:

- een evenwichtige economische groei door middel van duurzame ontwikkeling;
- een verhoging van de werkgelegenheid dan wel een evenwichtige arbeidsontwikkeling en een zo groot mogelijke arbeidsparticipatie;
- een evenwichtige betalingsbalans;
- een evenwichtige / redelijke inkomensverdeling.

De laatste jaren heeft de SER naast eerdergenoemde doelstellingen, bij de advisering ook rekening gehouden met doelstellingen zoals gezonde overheidsfinanciën, een houdbaar stelsel van sociale en oudedagsvoorziening en betaalbare en toegankelijke zorg.

Platform, dialoog en consensus

Eén van de belangrijkste resultaten van de functies van de SER is het creëren van maatschappelijk draagvlak voor sociaaleconomisch beleid, verwoord in de adviezen van de SER aan de regering en aan de Staten. In tripartiete vorm – werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers en onafhankelijke leden – wordt gediscussieerd over beleid en beleidsvoornemens van de regering en wordt daarover gevraagd en ongevraagd geadviseerd.

Adviezen van de SER kunnen aldus bijdragen aan maatschappelijke consensus over diverse lokale onderwerpen op sociaaleconomisch terrein waarbij het brede welvaartsbegrip richtinggevend is. Voor het creëren van draagvlak voor het te voeren beleid zijn solidariteit en de wil tot samenwerking van groot belang.

Naast advisering rekent de SER het ook tot zijn taak om een platform te zijn waar relevante sociaal- economische vraagstukken worden besproken, soms als onderdeel van een adviestraject, soms juist ter verkenning en agendering van een onderwerp.

De SER biedt sociale partners een platform, een forum, om overleg te voeren over zaken die werknemers en werkgevers aangaan. Met dit overleg kan een klimaat worden geschapen waarbij door sociale partners op basis van een gedeelde zienswijze wordt ingezet op duurzame sociale en economische ontwikkeling.

Kort samengevat streeft de SER naar een kwalitatieve bijdrage en draagvlak voor wat betreft overeenstemming (consensus) over sociaaleconomische aangelegenheden waarbij welzijn en duurzaamheid belangrijke uitgangspunten zijn.

Vergaderingen en advisering

Frequentie SER-vergaderingen en adviezen

In 2021 hebben er 15 voorbereidende en 13 plenaire SER-vergaderingen plaatsgevonden. Dit ligt in lijn met het gemiddeld aantal vergaderingen in de voorgaande jaren, met uitzondering van het jaar 2020, waarin – mede als gevolg van de COVID-19 crisis die in 2020 uitbrak - een groot aantal (spoed)adviesverzoeken de SER bereikten.

Mede door het grote aantal adviesverzoeken en adviezen in 2020 en de daarbij komende werkdruk is over een vijftal (5) adviesverzoeken uit 2020 niet in 2020 zelf, maar in de eerste drie maanden van 2021 advies uitgebracht. Het betrof twee (2) adviesverzoeken vanuit de regering, specifiek vanuit de Minister van Financiën, en drie (3) adviesverzoeken vanuit de Staten.

In het jaar 2021 zijn in totaal slechts 7 adviesverzoeken ontvangen, waarvan vier (4) afkomstig van de regering (twee (2) van de Minister van Financiën, één (1) van de Minister van Economische Ontwikkeling, en (één) 1 van de Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn) en twee (2) van de Staten.

De SER vermoedt dat het relatieve lage aantal adviesverzoeken in 2021 is toe te schrijven aan de Statenverkiezingen die gehouden werden op 19 maart 2021, de daarop volgende formatie en de installatie van het Kabinet Pisas op 14 juni 2021. Van de zeven adviesverzoeken dateren er drie van vóór de kabinetswisseling (één (1) van de Minister van Financiën en (twee) 2 van de Staten), en vier (4) van na de kabinetswisseling (vanuit respectievelijk de Minister van Financiën, van Algemene Zaken en van Financiën gezamenlijk, van Economische Ontwikkeling, en van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en welzijn).

Ten aanzien van al deze adviesverzoeken heeft de SER advies uitgebracht in 2021. Daarnaast heeft de SER in 2021, op eigen initiatief (ambtshalve), een tweetal verkenningen uitgebracht. In juni 2021 is de Verkenning 'De bijdrage van migrantenpopulaties aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao' aan de Minister van Algemene Zaken aangeboden en gepubliceerd. Deze verkenning is de tweede verkenning van een reeks van verkenningen in de serie 'Migratie en Sociaaleconomische Ontwikkeling Curaçao'. Sociaaleconomische vraagstukken gerelateerd aan migratie hebben al geruime tijd de aandacht van de SER. In mei 2019 organiseerden SER Aruba, SER Curaçao en SER Sint Maarten gezamenlijk het drukbezochte tweedaags symposium 'Migration and Socioeconomic Development, Policy Challenges and Options' in Willemstad, Curaçao. Het symposium heeft de vele kanten van migratie, en arbeidsmigratie in het bijzonder, belicht.

In november 2021 is de Verkenning ‘Een missiegedreven innovatiebeleid’ aan de Minister van Algemene Zaken aangeboden en gepubliceerd. In deze Verkenning staat centraal hoe Curaçao kan evolueren naar een situatie waarin bedrijven, organisaties, burgers en overheid actief meebouwen aan een beter Curaçao, waarbij groei en welvaart niet langer het doel, maar een middel zijn om een hoger niveau van welzijn, gezondheid en geluk mogelijk te maken. De overheid heeft hierbij een katalyserende rol.

Aard van de verzoeken

Hoewel het jaar 2021, evenals het jaar daarvoor, gedomineerd werd door het coronavirus, en de financiële en sociaaleconomische gevolgen van de pandemie, in bestuurlijk opzicht, een grote rol speelden, was de aard van de adviesverzoeken zeer divers en in het algemeen niet gerelateerd aan de COVID-19 crisis. Uitzondering hierop was het verzoek van de Ministers van Algemene Zaken en van Financiën, om commentaar te leveren op de derde nota van wijziging ten aanzien van de ontwerpplandsverordening houdende vaststelling van regels voor overheid gelieerde entiteiten, vanwege het feit dat deze middels een wijziging bij derde nota van wijziging ook van toepassing zou worden verklaard op de staf van het Secretariaat van de SER. De raad heeft het commentaar in de vorm van een advies aan de Minister van Algemene Zaken aangeboden in november 2021. Ter zake de ontwerpplandsverordening houdende vaststelling van regels voor overheid gelieerde entiteiten heeft de SER al uitvoerig advies uitgebracht in 2020.

Gemiddelde adviestermijn

De SER is niet aan enige wettelijke adviestermijn gebonden. Voor de SER weegt de kwaliteit van de inhoud van de advisering zwaar. Voor het uitbrengen van deugdelijk onderbouwde, evenwichtige en praktisch toepasbare adviezen is daarom veelal grondig vooronderzoek nodig, hetgeen door de (senior) adviseurs werkzaam bij het Bureau Secretariaatvoering SER/ROA/GOA gebeurt ter ondersteuning van de raad. Het grondige vooronderzoek bestaat veelal uit literatuuronderzoek, internetresearch, het consulteren van materiedeskundigen, zowel lokaal als internationaal, en data-analyses. Ook doet de SER bij de voorbereiding van zijn adviezen, waar nodig, een beroep op internationale experts. Afhankelijk van de aard en complexiteit van de inhoud van het adviesverzoek neemt de advisering dan ook meer of minder tijd in beslag.

In het verslagjaar varieerde de adviseringstermijn danig, namelijk van 1 tot 23 weken. De gemiddelde adviestermijn bedroeg ongeveer 11 weken. Hoewel de SER streeft naar een snellere advisering speelde gebrek aan capaciteit een rol. In 2021 is daarom ook meerdere malen een beroep gedaan op externe adviseurs. Ten aanzien van de ontwerpplandsverordening tot vaststelling en invoering van titel 10 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) (Landsverordening arbeidsovereenkomst)¹ kan worden opgemerkt dat dit ontwerp al langere tijd bij de SER ligt voor advisering.

¹ Zaaknummer 2018/052829, ref.nr. 066/2019-SER.

Dat de advisering hieromtrent in het verslagjaar niet kon worden afgerond heeft hoofdzakelijk te maken met de in het Landspakket Curaçao opgenomen maatregel E.1, onder het themagebied 'Economische hervormingen', betreffende een integrale analyse van de huidige arbeidswet- en regelgeving. Op basis van de resultaten van deze analyse waarbij tevens concrete voorstellen zullen worden gedaan inzake actualisering en modernisering van het huidige arbeidsmarktbeleid, zal worden gezien of, en zo ja, in hoeverre bovengenoemd wetsvoorstel, dat zoals aangegeven reeds enige tijd terug ter advisering aanhangig is gemaakt bij de SER, bijgesteld dan wel aangevuld moet worden.

Spoedadviezen

In 2021 heeft de SER slechts één spoedadviesverzoek ontvangen. Het betrof een verzoek van de Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) inzake het voornemen tot indexering van het wettelijk bruto minimumuurloon, ontvangen op 21 december 2021. Het advies is in een buitengewone voorbereidende en plenaire vergadering op 27 december 2021 behandeld en vastgesteld.

De SER kan zich bij deze spoedadviesaanvraag niet aan de indruk onttrekken dat het voortraject te laat is aangevangen, waarna er abrupt sprake was van een te nabij komende deadline en vervolgens de SER geconfronteerd werd met een spoedadviesverzoek. Pas in de maand december 2021 zijn de uitvoeringsorganisatie Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ) en het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) door de Minister van SOAW benaderd voor advies, terwijl het indexeringscijfer voor wat betreft het 12-maandsgemiddelde, dat als uitgangspunt voor de jaarlijkse indexering van het minimumloon genomen wordt, reeds in de maand september door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gepubliceerd wordt.

Daarenboven heeft de Minister van SOAW in de maand oktober uitvoerig overleg gevoerd met het Bureau Secretariaatvoering SER/ROA/GOA inzake het dossier 'minimumlonen'. Daarbij is door het Secretariaat verzocht om een eventueel aankomend adviesverzoek inzake het minimumloon bijtijds aan de SER te doen toekomen. Dit verzoek was mede gebaseerd op de ervaring van de SER waarbij vrijwel ieder jaar het adviesverzoek betreffende de indexering van het minimumloon pas vlak vóór de Kerst wordt ingediend. De SER heeft in zijn adviezen over deze wetsvoorstellen telkenmale het belang onderstreept 'om bij de juridische en wetstechnische procedure de doorlooptijd te bewaken zodat een spoedadviesaanvraag in beginsel overbodig is'. Zoals herhaalde malen door de SER naar voren gebracht, ook in andere adviezen, bestaat anders het risico 'dat de fundamentele beginselen van deugdelijkheid en zorgvuldigheid van het wetgevingsproces in het gedrang komen indien in het proces van voorbereiding/ontwerp, advisering, goedkeuring, bekrachtiging, bekendmaking en inwerkingtreding de noodzakelijke doorlooptijden niet, althans niet voldoende, in acht worden genomen."

Overzicht adviezen in 2021

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de in 2021 uitgebrachte adviezen.

Onderwerp	Vastgesteld/ Uitgebracht	Datum ontvangst adviesverzoek	Aanvrager	Behandeld in vergaderingen SER
In volgorde van datum advisering				
Advies inzake ontwerp landsverordening tot wijziging van onroerendezaakbelasting 2014	11 januari 2021 12 januari 2021 005/2021-SER	26 november 2020	Minister van Financiën	11 januari 2021 12 januari 2021
Advies betreffende de initiatiefontwerp-landsverordening regelende een integrale armoedebestrijding voor het Land Curaçao	25 januari 2021 27 januari 2021 015/2021-SER	7 oktober 2020	Staten van Curaçao	25 januari 2021 27 januari 2021
Advies betreffende de initiatief landsverordening tot wijziging van de Landsverordening minimumlonen	22 februari 2021 24 februari 2021 025-2021-SER	16 oktober 2020	Staten van Curaçao	19 februari 2021 22 februari 2021
Advies betreffende de initiatief landsverordening tot wijziging van de Eilandsverordening afvalstoffenbelasting en reinigingsrechten en de Landsverordening Openbare Orde	22 februari 2021 24 februari 2021 026-2021-SER	10 september 2020	Staten van Curaçao	19 februari 2021 22 februari 2021
Advies betreffende de ontwerp landsverordening paardenwedrennen	12 maart 2021 19 maart 2021 033-2021-SER	17 december 2020	Minister van Financiën	12 maart 2021
Advies betreffende de initiatiefontwerp landsverordening tot bevordering arbeidsparticipatie young professionals	26 maart 2021 31 maart 2021 038-2021-SER	3 februari 2021	Staten van Curaçao	26 maart 2021
Advies inzake een Initiatiefontwerp landsverordening tot wijziging van de Landsverordening algemene verzekering bijzondere ziektekosten, Lvo AOV, Lvo AWW, Lvo inkomstenbelasting 1943, Lvo op de Loonbelasting 1976, landsbesluit vaststelling premie ziekteverzekering, de Lvo omzetbelasting 1999 (zittingsjaar 2020-2021-181)	14 mei 2021 17 mei 2021 048-2021-SER	19 januari 2021	Staten van Curaçao	14 mei 2021

Onderwerp	Vastgesteld/ Uitgebracht	Datum ontvangst adviesverzoek	Aanvrager	Behandeld in vergaderingen SER
Advies inzake Introductie en 26 mei 2021 modernisering gaming regulering 28 mei 2021 (landsverordening kansspelen 2021 051-2021-SER en landsverordening kansspelbelasting 2021	26 mei 2021 28 mei 2021 051-2021-SER	23 maart 2021	Minister van Financiën	26 mei 2021
SER-Verkenning 'De bijdrage van migrantenpopulaties aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao'	11 juni 2021 16 juni 2021 054-2021-SER	Ongevraagd advies	Ongevraagd advies	11 juni 2021
Commentaar SER op de derde Nota van Wijziging van de Landsverordening vaststelling regels voor overheidsgeleide entiteiten	12 november 2021 113-2021-SER	4 november 2021	Minister van Algemene Zaken en Minister van Financiën	12 november 2021
SER-Verkenning "Een missiegedreven innovatiebeleid"	23 november 2021 26 november 2021 114-2021-SER	Ongevraagd advies	Ongevraagd advies	23 november 2021
Advies inzake het ontwerplandsbesluit, houdende algemene maatregelen, ter uitvoering van artikel 58 van de Algemene landsverordening Landsbelastingen (Landsbesluit voorkoming van dubbele belasting)	20 december 2021 20 december 2021 119-2021-SER	2 november 2021	Minister van Financiën	16 december 2021 20 december 2021
Advies inzake het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, ter uitvoering van artikel 16, derde lid sub d, van de Eilandsverordening personenvervoer (Landsbesluit taxitarieven 2021)	20 december 2021 20 december 2021 120-2021-SER	22 september 2021	Minister van Economische Ontwikkeling	16 december 2021 20 december 2021
Advies inzake aanpassen minimumloon per 1 januari 2022	27 december 2021 28 december 2021 125-2021-SER	21 december 2021	Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	27 december 2021

Inhoudelijke toelichting SER-adviezen 2021

Advies inzake de ontwerplandsverordening tot wijziging van de onroerendezaakbelasting 2014

Het van de Raad van Ministers (hierna: RvM) ontvangen adviesverzoek betreft een algehele tariefsverlaging in de onroerendezaakbelasting (hierna: OZB) met terugwerkende kracht, door te voeren met ingang van 1 januari 2019. Hiermee tracht de regering lastenverlichting te bewerkstelligen omdat de economie en de bevolking sterk te lijden hebben gehad onder de COVID-19 pandemie. Als gevolg van de tariefsverlaging wordt een derving van gemiddeld 30% (circa NAf. 8 miljoen op basis van de realisatie 2019) aan OZB-opbrengsten verwacht.

De SER concludeert op basis van zijn analyse dat een algehele verlaging van het OZB-tarief, zoals voorgesteld in het onderhavige ontwerp, onder de huidige omstandigheden (COVID-19, sombere economische vooruitzichten, koopkrachtdaling, etc.) wenselijk en verdedigbaar is. Dit alhoewel deze maatregel niet gepresenteerd wordt als onderdeel van een deugdelijk voorbereide en (her)kenbare lastenverlichtingsoperatie noch als integraal onderdeel van het met Nederland overeengekomen belastinghervormingspakket. Juist vanwege het ontbreken van een beleidsmatige inkadering lijkt de maatregel op het eerste gezicht ‘in isolement’ waardoor er voornamelijk gegronde reden is om kanttekeningen te plaatsen bij een doeltreffende en doelmatige implementatie ervan. In het kader hiervan acht de SER het van belang dat het nut en de noodzaak van de tariefsverlaging alsmede van de voorgestelde terugwerkende kracht van deze tariefsverlaging, nader worden gemotiveerd en dat de budgettaire en financieel-economische implicaties inzichtelijk worden gemaakt. Ook wordt het wenselijk en noodzakelijk geacht het (toekomstige) institutioneel-organisatorische en uitvoerende kader waarbinnen de OZB zal dienen te opereren kritisch tegen het licht te houden. (005-2021-SER.pdf)

Advies betreffende de initiatiefontwerplandsverordening regelende een integrale armoedebestrijding voor het Land Curaçao

Het van de Staten (PAR-fractie, hierna: de indieners) ontvangen adviesverzoek betreft het tot stand brengen van een integrale en structurele aanpak ter bestrijding van de hardnekkige en groeiende armoede en sociale uitsluiting op Curaçao.

Armoedebestrijding met als doel eenieder in de mogelijkheid te stellen om een menswaardig leven te realiseren, begint naar het oordeel van de SER vooral bij een degelijk armoedebeleid. De SER is van oordeel dat er reeds veel kennis is met betrekking tot de aanpak van de armoedeproblematiek en dat daarop voortgeborduurd kan worden ten behoeve van een integraal, multidimensionaal armoedebeleid. De SER onderschrijft het belang van een integrale (en structurele) aanpak — inclusief de sociale grondrechten — en is de mening toegedaan dat dit via beleid moet plaatsvinden waarin onder meer het kader, de methodiek en de monitoring van de uitvoering en de resultaten zo helder mogelijk in kaart wordt gebracht. De SER geeft de indieners daarom in overweging om niet zozeer nieuwe wetgeving inzake het onderwerp armoedebestrijding te willen bewerkstelligen maar om, op grond van de aan de Staten toebedeelde bevoegdheid om de regering te controleren, vinger aan de pols te houden met betrekking tot het gevoerde beleid en uitvoering. (015-2021-SER.pdf)

Advies betreffende de initiatieflandsverordening tot wijziging van de Landsverordening minimumlonen

Het van de Staten (MAN-fractie, hierna: de indieners) ontvangen adviesverzoek betreft de verlaging van de rechthebbende leeftijd op het minimumloon in verband met de vastgestelde leerplichtige leeftijd, de mogelijkheid voor personen vanaf de leeftijd van 18 jaar om volledig op de arbeidsmarkt te kunnen participeren, het voorkomen van discriminatie tussen de categorie personen van 18 tot 21 jaar en van 21 jaar of ouder en het actualiseren van de Landsverordening minimumlonen aangezien met de staatkundige hervorming de Nederlandse Antillen niet langer bestaat. Ten grondslag aan de initiatiefontwerplandsverordening ligt het beginsel van gelijke beloning voor arbeid van gelijke waarde bezien vanuit leeftijdsperspectief. De SER is van mening dat human capital moet worden gekoesterd en dat werk moet lonen. Dat betekent dat het goed is wanneer er in jongeren wordt geïnvesteerd. De SER is het eens met de basisopvatting dat het geleverde werk van een werknemer, ongeacht zijn of haar leeftijd, het belangrijkste criterium dient te zijn bij het bepalen van het betaalde loon in plaats van de leeftijd. Zelfstandige jongeren die werken dienen minstens een bedrag te verdienen waar ze op waardige wijze van kunnen leven ('decent work'). Dit bedrag is op Curaçao het minimumloon. Ook acht de SER de opvatting verdedigbaar dat de ouderdom van 18 jaar als maatstaf geldt voor meerderjarigheid en dat elke jongere vanaf 18 jaar een volwaardig minimumuurloon moet verdienen. Naar het oordeel van de SER heeft het huidige minimumjeugdloon juist averechtse gevolgen, en kan het minimumjeugdloon daarom voor jongeren vanaf 18 jaar worden afgeschaft. Een 16- en 17-jarige zou daarentegen 75% van het minimumloon kunnen krijgen, om hen zodoende te stimuleren zoveel mogelijk hun opleidingen af te ronden. Kinderen en jongeren beneden de 18 jaar behoren naar het oordeel van de SER – bezijden bijbaantjes - niet te werken; zij moeten op school zitten. Tot slot geeft de SER de indieners in overweging ook zoveel mogelijk de overige in het advies aangekaarte punten te beschouwen. (025-2021-SER.pdf)

Advies betreffende de initiatieflandsverordening tot wijziging van de Eilandsverordening afvalstoffenbelasting en reinigingsrechten en de Landsverordening Openbare Orde

Het van de Staten (MFK-fractie, hierna: de indieners) ontvangen adviesverzoek betreft het volgende. Illegale vuilstort op Curaçao vindt nog steeds op grote schaal plaats. Om dit te voorkomen wensen de indieners de van toepassing zijnde wet- en regelgeving, in hoofdzaak, op twee punten te wijzigen. Ten eerste dient de maatstaf van heffing en het tarief voor het achterlaten van afvalstoffen op de verwerkingsinrichtingen te Malpais en Koraalspecht verlaagd te worden dan wel vrijstelling verleend te worden. Ten tweede, dient de boete bij illegale stortingen te worden verhoogd. Deze maatregelen zouden volgens de indieners ertoe moeten leiden dat er minder afval illegaal gestort wordt en in plaats daarvan afval naar de vuilstort- en verwerkingsinrichtingen gebracht wordt.

De SER onderschrijft dat illegale vuilstort een groot probleem is op Curaçao, dat effectief en duurzaam aangepakt moet worden. De SER heeft echter gereede twijfels of de door de indieners voorgestelde wijzigingen daadwerkelijk zullen leiden tot het gewenste resultaat, namelijk vermindering van de illegale vuilstort.

Daarnaast vraagt de SER zich af of de overige voorgestelde wijzigingen in de betreffende wet- en regelgeving doeltreffend genoeg zijn om het gewenste resultaat te bereiken. In de toelichting bij het adviesverzoek wordt naar het oordeel van de SER niet ingegaan op de noodzakelijkheid van de verlaging van het tarief voor vuilstort, of van de uitbreiding van de vrijstellingsregeling. Evenmin worden de verwachte effecten van de wijzigingen toegelicht en onderbouwd. Tevens is het voor de SER onduidelijk of het initiatiefontwerp met de daarin voorgestelde wijzigingen, mochten zij al een positief effect sorteren, voldoende reikwijdte heeft om het brede probleem van illegale vuilstort in voldoende mate duurzaam aan te pakken. Het probleem van illegale vuilstort heeft immers vele oorzaken. De SER adviseert de indieners om op basis van een uitgebreide probleemanalyse (wie vervuult en waarom) een doeltreffende strategie te kiezen. Lessons learned en best practices ten aanzien van effectieve maatregelen in andere landen kunnen hierbij van dienst zijn. Tot slot geeft de SER de indieners in overweging ook zoveel mogelijk de overige in het advies aangekaarte punten te beschouwen. (0262021-SER.pdf)

Advies betreffende de ontwerplandsverordening paardenwedrennen

Het van de Raad van Ministers (hierna: RvM) ontvangen adviesverzoek betreft ontwerpwetgeving ten behoeve van de bouw van een hippodroom met een paardenrenbaan. Aan het adviesverzoek is als bijlage toegevoegd een eerder, in februari 2014, uitgebracht rapport getiteld 'Socio-Economic impact of the realization of the Hipódromo Almirante Brion in Curacao'. De SER staat in beginsel niet onwelwillend tegenover de voorgestelde ontwerpregeling, hoewel de regering de nodige terughoudendheid dient te betrachten met ontwerpregelingen ten behoeve van een specifieke situatie. In het legaliseren van paardenwedrennen ziet de SER een handig instrument - mits goed doordacht, zorgvuldig voorbereid en met voldoende waarborgen omkleed - om een mogelijk lucratieve business op Curaçao op te zetten als integraal onderdeel van het door de regering gevoerde economisch beleid. De SER acht het daarom van essentieel belang om alvorens het wetgevingsproces voort te zetten, een serieuze, betrouwbare en door externe deskundigen gevalideerd businessmodel en businessplan te presenteren dat voldoet aan alle vereiste randvoorwaarden. Hierin dienen ook alle recente ambtelijke adviezen met betrekking tot de voorgestelde ontwerpregeling die zijn uitgebracht en de daarin gedane aanbevelingen zoveel mogelijk te worden meegenomen. Dit geldt ook voor de actualisatie en her-evaluatie van de in februari 2014 uitgebrachte sociaaleconomische impactstudie, inclusief de vijftien in het advies genoemde punten van commentaar van de SER op deze studie.

Naar het oordeel van de SER heeft de overheid immers een faciliterende rol, namelijk om gedegen wet- en regelgeving tot stand te brengen evenals een adequaat en effectief toezichtkader dat voldoet aan internationale normen en standaarden. (033-2021-SER.pdf)

Advies betreffende de initiatiefontwerplandsverordening tot bevordering van arbeidsparticipatie van young professionals

Het van de Staten (MFK-fractie, hierna: de indieners) ontvangen adviesverzoek betreft een initiatiefontwerp ten behoeve van de bevordering van de arbeidsparticipatie van young professionals in de leeftijd van 18 tot 30 jaar, waarbij modernisering van de 'Lei di Bion' en harmonisering van de belasting- en premieheffing over het overwerkloon centraal staan. Concreet gaat het hier om vrijstelling van loonbelasting en van het werkgeversaandeel in de Algemene Ouderdomsverzekering (AOV), de Algemene Weduwen- en Wezenverzekering (AWW), de premies voor de algemene verzekering bijzondere ziektekosten (AVBZ), de basisverzekering ziektekosten (BVZ), de ziekteverzekering (ZV), de ongevallenverzekering (OV) en de Cessantiabijdrage. In aanmerking komt de werkgever die met een werkzoekende een arbeidsovereenkomst sluit voor onbepaalde tijd of voor bepaalde tijd van ten minste zes maanden. Voorts wordt vrijstelling uitsluitend verleend indien de werknemer een bruto jaarinkomen heeft dat gelijk of lager is dan NAf. 32.304. Vrijstelling voor overwerkloon wordt verleend voor maximaal 10 uur per week. De vrijstelling kan met terugwerkende kracht komen te vervallen indien de arbeidsovereenkomst buiten de schuld van de werknemer binnen zes maanden wordt beëindigd. De vrijstelling vervalt ook met terugwerkende kracht indien de werkgever zich niet aan de bepalingen van het ontwerp houdt, opzettelijk onjuiste informatie verstrekt dan wel nalaat inlichtingen te verstrekken. Als sanctiemaatregel wordt alsdan een fiscale bestuurlijke boete opgelegd en de werkgever dient alsnog de loonbelasting en sociale lasten aan de Ontvanger af te dragen.

De SER vindt het sociaal onaanvaardbaar en economisch onverantwoord dat de situatie voortduurt waarbij een te grote groep jongeren en jongvolwassenen in de leeftijdscategorie 18-30 jaar met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt langs de kant staat. Voorstellen en initiatieven die erop gericht zijn de afstand tot de lokale arbeidsmarkt voor deze groep te verkleinen kunnen derhalve in beginsel en indien voldaan aan specifieke voorwaarden, waaronder duurzaamheidseisen, op sympathie van de SER rekenen. Ook is de SER het in essentie eens met de opvatting van de indieners dat kortetermijnmaatregelen onontbeerlijk zijn. De SER komt echter tot de voorlopige conclusie dat de voorgestelde stimuleringsmaatregel niet toereikend is onderbouwd. De effectiviteit van de inzet van de bepleite fiscale stimuleringsregeling als beleidsinstrument ter vergroting van de kansen van jongeren en jongvolwassenen op de lokale arbeidsmarkt, is hierdoor ook niet genoegzaam aangetoond. De SER geeft de indieners in overweging ook zoveel mogelijk de overige in dit verband in het advies aangekaarte punten te beschouwen. (038-2021-SER.pdf)

Advies inzake een initiatiefontwerplandsverordening ten behoeve van de verlaging van de lastendruk van gepensioneerden d.m.v. het wijzigen van een aantal landsverordeningen betreffende het belasting- en sociaal zekerheidsstelsel

Het van de Staten (MFK-fractie, hierna: de indieners) ontvangen adviesverzoek betreft een initiatiefontwerp ten behoeve van het aanbrengen van wijzigingen in het belastingstelsel en het sociaal zekerheidsstelsel teneinde de belasting- en premiedruk van gepensioneerden te verzachten. Concreet wordt voorgesteld per 1 januari 2021 de AOV/AWW-uitkeringen belastingvrij te stellen, per genoemde datum de pensioenuitkeringen premievrij te stellen en het verlies aan inkomsten voor het Land als gevolg hiervan te compenseren met een heffing van omzetbelasting op (online) casinospelen.

De SER onderkent dat er een vorm van reparatie nodig is van negatieve inkomenseffecten voor personen met een pensioeninkomen, in het bijzonder voor personen die louter aangewezen zijn op de AOV-uitkering. De SER onderschrijft daarom de intentie achter de onderhavige initiatiefontwerplandsverordening. Naar het oordeel van de SER dienen echter concrete voorstellen daartoe, zoals het onderhavige initiatiefontwerp, in een bredere beleidsmatige context geplaatst te worden zodat de samenhang en integraliteit bewaakt blijven. Om die reden en ook op grond van doelmatigheids- en doeltreffendheidsoverwegingen verdient het aanbeveling aansluiting te zoeken bij het tussen de regeringen van Nederland en Curaçao in november 2020 overeengekomen Landspakket Curaçao. In dit pakket is met betrekking tot het thema ‘sociale zekerheid’ overeengekomen dat ‘het stelsel van sociale zekerheid’ een activeringsfunctie zal hebben, met de juiste prikkels, waarbij tevens zorggedragen wordt voor een adequaat sociaal vangnet. In dit kader zullen op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Dit bezien in samenhang met de maatregelen omtrent de hervorming van de arbeidsmarkt. De SER raadt dan ook aan om het initiatiefvoorstel te laten opnemen als onderdeel van de ontwikkeling van beleidsvoorstellen in het kader van het Landspakket. De SER geeft de indieners tot slot in overweging zoveel mogelijk ook de overige in het advies aangekaarte punten te beschouwen. (048-2021-SER.pdf)

Advies inzake de introductie en modernisering van gaming regulering – landsverordening kansspelen 2021 en landsverordening kansspelbelasting 2021

Het van de Raad van Ministers (RvM) ontvangen spoedadviesverzoek betreft de ontwerplandsverordening houdende regels betreffende de kansspelen (Landsverordening op de kansspelen 2021), hierna verkort aan te duiden als de LOK 2021, en de ontwerplandsverordening houdende regels betreffende de kansspelbelasting en de wijziging van de Algemene landsverordening Landsbelastingen (Landsverordening op de kansspelbelasting 2021), hierna verkort aan te duiden als de ‘LOKS 2021. De LOK 2021 en de LOKS 2021 vormen een onderdeel van het zogenoemde moderniseringspakket ‘Wettelijke Regelingen Kansspelen’ (hierna: het moderniseringspakket) waarmee een aanvang is gemaakt in 2019 en dat verbetering van het internationale imago van de online kansspelindustrie (ook wel: i-Gaming industrie) van Curaçao beoogt. Hiermee dient te worden voorzien in onafhankelijk, eenvormig toezicht op alle kansspelen binnen de jurisdictie van Curaçao. De motivering van de RvM voor het spoedadviesverzoek is dat als gevolg van de COVID-19 pandemie Curaçao zich in een dermate zorgwekkende omstandigheid bevindt, dat het zaak is om ten spoedigste invulling te geven aan economische diversificatie en versterking van de huidige economische pilaren via de i-Gaming industrie.

De SER is van oordeel dat Curaçao, vanwege zijn internationaal erkende en geconsolideerde positie als i-Gaming jurisdictie, kan rekenen op een redelijke en billijke compensatie die mogelijk wordt gemaakt door nieuwe fiscale wetgeving en een geheel nieuwe, concurrerende belasting. Voor de SER is het derhalve imperatief dat modernisering van de sector plaatsvindt. De SER komt echter tot de conclusie dat de LOK 2021 en de LOKS 2021 niet in afdoende mate beantwoorden aan het doel waarvoor zij zijn ontworpen als integraal onderdeel van het moderniseringspakket. De SER beveelt de regering daarom aan om de nodige zorg en aandacht te geven aan de punten die de SER in onderhavig advies naar voren heeft gebracht. Daarbij wordt de RvM (lees: de Minister van Financiën) in overweging gegeven op zeer zorgvuldige en

doelgerichte wijze, ingekaderd in een alomvattende visie, uitvoerig afstemming te plegen met de sector en de input van de sector, met behulp van belastingadviseurs van zowel binnen als buiten de overheid en financiële experts, daadwerkelijk te verwerken in een hernieuwde conceptwetgeving; zulks ter verkrijging van breed draagvlak voor de invulling en vormgeving van het reeds in 2019 ontworpen moderniseringspakket. De SER acht het daarbij tevens van belang dat een ex ante evaluatie naar de economische en financiële gevolgen van de (hernieuwde) LOK 2021 en LOKS 2021 wordt verricht en geeft de regering in overweging om een dergelijk onderzoek alsnog uit te voeren, zodat een realistische kosten-baten afweging kan worden gemaakt alvorens de wet in werking treedt. Tevens is het hierbij in het belang van Curaçao om op zorgvuldige en diligente wijze vorderingen te maken op dit vlak. (051-2021-SER.pdf)

SER – Verkenning ‘De bijdrage van migrantenpopulaties aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao

Dit rapport is de tweede verkenning van een reeks van verkenningen in de serie ‘Migratie en Sociaaleconomische Ontwikkeling Curaçao’. De eerste verkenning ‘De Toekomst van de AOV’ is gepubliceerd in maart 2020. In deze eerste verkenning is de financiële houdbaarheid van de Algemene Ouderdomsverzekering geanalyseerd met gebruikmaking van verschillende toekomstige migratiescenario’s.

Onderhavige, tweede verkenning is gebaseerd op een door de SER uitgevoerd onderzoek naar de bijdrage die migranten leveren aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao. Hierbij wordt vanuit een historisch perspectief gekeken naar de verschillende migrantenpopulaties op Curaçao en wordt de basis gelegd voor beleidsaanknopingspunten rond het thema migratie en sociaaleconomische ontwikkeling. (054-2021-SER.pdf)

Commentaar SER op de ontwerplandsverordening vaststelling regels voor overheidsgelieerde entiteiten

De Ministers van Algemene Zaken en van Financiën (hierna: de ministers) hebben de SER, in het kader van een consultatie, verzocht om commentaar te leveren op de derde nota van wijziging (hierna: NvW) ten aanzien van de ontwerplandsverordening houdende vaststelling van regels voor overheidsgelieerde entiteiten (Landsverordening eerste tranche optimalisering overheidsgelieerde entiteiten), hierna verder aan te duiden als LvOOE. Directe aanleiding voor dit schriftelijk commentaarverzoek is gelegen in het feit dat de LvOOE middels een wijziging bij de derde nota van wijziging ook van toepassing zal worden verklaard op de SER, met uitzondering van de voorzitter, de leden en de plaatsvervangende leden van de SER. Dit wordt voorgesteld in het nieuwe artikel 2, onder d, behorende bij de NvW.

Ter zake de LvOOE zelf, heeft de SER al een uitvoerig advies uitgebracht (referentienummer 135/2020SER). De slotaanbeveling was toen om alvorens het wetgevingsproces voort te zetten het ontwerp in zijn geheel wederom kritisch tegen het licht te houden. De SER constateert dat de regering tot op zekere hoogte rekening heeft gehouden met enkele van de door hem gedane aanbevelingen, hoewel onder andere de door de SER voorgestelde macro-economische impact

van het wetsvoorstel niet is doorgerekend en evenmin een maatschappelijke kosten- batenanalyse is uitgevoerd. Het is aan te bevelen deze alsnog te laten plaatsvinden.

Voorts acht de SER het raadzaam om binnen niet al te lange tijd, bijvoorbeeld een jaar na de inwerkingtredingsdatum, onderhavige regeling aan een onderzoek c.q. evaluatie te onderwerpen, waarbij, in overeenstemming met aanwijzing nr. 123 van de ‘Aanwijzingen voor de regelgeving’, gekeken wordt naar zowel de mate van verwerkelijking van de doelstelling en de neveneffecten als de evenredigheid, subsidiariteit, uitvoerbaarheid, handhaafbaarheid, afstemming op andere regelingen, eenvoud, duidelijkheid en toegankelijkheid van de voorliggende regeling. Vanwege het relatieve zware gewicht van de LvOOE, de maatschappelijke relevantie ervan en de aan evaluatie verbonden lasten, beveelt de SER bovengenoemde evaluatietermijn aan. Daarmee wordt tevens aangesloten bij de Nederlandse Wet normering topinkomens die wel over een dergelijke evaluatiebepaling beschikt.

Tot slot merkt de SER op dat de LvOOE, kort gezegd, beoogt enerzijds bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector tegen te gaan. Anderzijds beoogt zij het politieke en maatschappelijke debat over topinkomens in de publieke en semipublieke sector te faciliteren door middel van de verplichting tot openbaarmaking van LvOOE-gegevens, alsook mogelijke overschrijdingen en overtredingen. De SER onderschrijft deze doelstellingen volledig. (113-2021-SER.pdf)

SER – Verkenning ‘Een missiegedreven innovatiebeleid’

De SER heeft een zelf uitgevoerde verkenning naar de mogelijkheden voor de invoering van een missiegedreven innovatiebeleid voor Curaçao, aangeboden aan de Minister-president/Minister van Algemene Zaken van Curaçao. De vragen die centraal staan in deze verkenning zijn hoe Curaçao kan evolueren naar een situatie waarin bedrijven, organisaties, burgers en de overheid actief meebouwen aan een beter Curaçao, hoe gestreefd kan worden naar een ‘positive sum game’, welke thema’s en waarden daarbij centraal moeten staan en bovenal wat daarvoor nodig is.

Groei en welvaart zijn niet langer het doel, maar een middel om de groei van welzijn, gezondheid en geluk mogelijk te maken. Een dergelijke transformatie zal volgens de SER eveneens inhouden dat binnen het onderwijs de vraag wordt gesteld welke kennis en vaardigheden kinderen moeten ontwikkelen met het oog op de toekomst. Een missiegedreven innovatiestrategie om het land in een bepaalde richting te sturen, rondom relevante maatschappelijke thema’s die zijn toegespitst op de specifieke lokale context, kan enkel succesvol tot stand komen indien er voldoende draagvlak aanwezig is. De SER is ervan overtuigd dat het uitwerken van een missiegedreven innovatiestrategie een handvat kan zijn om een zinvolle, productieve en duurzame invulling te geven aan de toekomstige groei en ontwikkeling van het land. Een katalyserende rol is weggelegd voor de overheid die als aanjager de andere stakeholders kan en moet betrekken bij dit verhaal. (114-2021-SER.pdf)

Advies inzake het ontwerp landsbesluit betreffende de voorkoming van dubbele belasting

Het van de Raad van Ministers (hierna: RvM) ontvangen adviesverzoek beoogt uitvoering te geven aan artikel 58 van de Algemene landsverordening Landsbelastingen en stelt nadere regels vast omtrent de voorkoming van dubbele belasting in niet-verdragssituaties. Het voorziet in de mogelijkheid dat in bepaalde situaties in Curaçao woonachtige of gevestigde personen een tegemoetkoming kunnen krijgen ingeval sprake is van juridische dubbele belasting. Het ontwerp omvat maatregelen ter voorkoming van juridische dubbele belasting voor de inkomstenbelasting, winstbelasting, loonbelasting en successierechten.

In de visie van de SER is het hoofddoel van een bilateraal belastingverdrag het bevorderen van economische relaties tussen landen door het wegnemen van dubbele belasting waarbij belastingontwijking en belastingontduiking wordt voorkomen. In een Double Taxation Agreement (DTA) worden de heffingsrechten verdeeld waardoor het risico op dubbele belasting sterk wordt tegengegaan. Hierdoor wordt een mogelijke drempel voor inwoners uit beide landen om economische activiteiten in het betreffende andere land te ontplooien weggenomen. Het verdrag zorgt voor rechtszekerheid voor de belastingplichtigen in beide landen. Curaçao heeft gezien zijn open economie en de zeer kleine thuismarkt belang bij een uitgebreid verdragennetwerk op basis van onder meer de signaalfunctie die daarvan uitgaat en het mogelijke sneeuwbal effect dat kan optreden (toenemende belangstelling bij andere verdragspartijen). Belastingverdragen kunnen belemmeringen voor buitenlandse ondernemingen om zich in Curaçao te vestigen wegnemen en zo de werkgelegenheid bevorderen. Verder is het van belang belemmeringen weg te nemen voor Curaçaose ondernemingen om competitief te kunnen opereren op buitenlandse markten. Ook buitenlandse en of in het buitenland woonachtige Curaçaose werknemers, gepensioneerden, zelfstandigen, sporters, artiesten en studenten die in Curaçao activiteiten ontplooien, hier beleggen of hier (komen) wonen, kunnen tegen dubbele belasting aanlopen in het geval meer dan één land (elk op basis van hun nationale wet) over hetzelfde inkomen van deze personen, belasting wil heffen. Daarnaast kan het belastingverdrag een nuttige rol spelen bij het effectueren van belastingheffing in grensoverschrijdende situaties door bijvoorbeeld afspraken te maken over uitwisseling van informatie en bijstand bij invordering door de belastingdiensten.

Uitbreiding van het fiscale verdragennetwerk wordt dan ook door de SER ten sterkste aanbevolen, te beginnen met de landen waarmee Curaçao intensieve handelsbetrekkingen onderhoudt (de Verenigde Staten, Colombia, de Bolivariaanse Republiek Venezuela, de Dominicaanse Republiek). Daarbij heeft de regering een leidende en sturende rol. De SER geeft de RvM tot slot in overweging zoveel mogelijk ook de overige in het advies aangekaarte punten te beschouwen. (119-2021-SER.pdf)

Advies inzake het landsbesluit taxitarieven

Het van de Minister van Economische Ontwikkeling (hierna: Minister van MEO) ontvangen adviesverzoek betreft het Landsbesluit taxi-tarieven 2021 (hierna: het concept) en strekt tot uitvoering van nieuwe taxi-tarieven op Curaçao. In het concept worden geregeld: het basistarief voor een rit; de maximale toeslagen die mogen worden toegepast in bepaalde omstandigheden; het toertarief (i.e. het rijden per uur); het op een voor de gebruiker van de taxi zichtbare plaats aanbrengen van de wettelijk vastgestelde tarieven; en het tijdstip van de inwerkingtreding.

De SER gaat ervan uit dat het hoofddoel is de taxi-sector verder te professionaliseren door onder andere een uniforme en transparante tarievenstructuur te hanteren, die zou moeten bijdragen aan de verhoging van de kwaliteit van de toeristische bestemming Curaçao. De SER onderschrijft deze doelstelling, maar constateert dat deze niet als zodanig is verwoord in het concept. De SER is van mening dat ook wat de tarifiering van taxivervoer betreft, de beleidsmatige inkadering ontoereikend is, mede vanwege onvoldoende onderbouwing dan wel motivering van de beleidsintenties.

Daardoor is slechts een geringe toetsing op beleidsconsistentie mogelijk. Daarnaast is door het ontbreken van een grondige analyse van de mogelijke macro-economische en sociaaleconomische effecten van de desbetreffende beleidsvoornemens het lastig een inschatting te kunnen maken van de beoogde effecten van de voorgestelde maatregelen evenals mogelijke onbedoelde neveneffecten.

Vanwege de grote verschillen in tarievenstructuren en de niet-inzichtelijkheid in de prijsvorming, waardoor met name toeristen onaangenaam verrast kunnen worden door een hoge taxi-prijs, staat de SER in beginsel niet negatief tegenover het vaststellen van een maximumbedrag per gereden kilometer en maximumbedragen voor toeslagen en dergelijke. De SER geeft de Minister van MEO echter wel in overweging om op basis van reële berekeningen de taxitarieven vast te stellen en niet op basis van de randvoorwaarde dat gangbare tarieven gehandhaafd moeten worden. Ook beveelt de SER in zijn advies aan om de maximum taxitarieven aan een jaarlijkse evaluatie te onderwerpen en op grond daarvan jaarlijks bij te stellen. Door een uniforme en transparante tarievenstructuur te hanteren, in combinatie met het gebruik van taximeters, zou er sprake kunnen zijn van een professionalisering van de taxi-sector. Dit kan vervolgens bijdragen aan de verhoging van de kwaliteit van de toeristische bestemming Curaçao. De SER geeft de Minister van MEO tot slot in overweging zoveel mogelijk ook de overige in het advies aangekaarte punten te beschouwen. (120-2021-SER.pdf)

Advies inzake de aanpassing van het minimumloon per 1 januari 2022

Het van het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (hierna: SOAW) ontvangen verzoek voor een spoedadvies, is door de SER geïnterpreteerd als een verzoek om een inhoudelijk oordeel uit te spreken over de vraag of een eventuele aanpassing van het bruto wettelijk minimumuurloon per 1 januari 2022 door de SER als wenselijk en haalbaar wordt geacht. Dit in een omgeving waarin het economisch herstel in Curaçao nog kwetsbaar is en de economische vooruitzichten voor het komende jaar nog onderhevig zijn aan grote risico's en onzekerheden.

De SER benadrukt dat hij reeds uitvoerig is ingegaan op alle relevante aspecten betreffende het vraagstuk van de aanpassing van het bruto wettelijk minimumloon ('Minimumlonen' van oktober 2017 ref.nr. 173/2017-SER). De SER verwijst dan ook naar deze verkenning met de nadrukkelijke kanttekening dat de verkenning integraal in aanmerking dient te worden genomen.

De SER verneemt verder graag de status van het door hem verzochte empirisch onderzoek. Het gaat hier om onderzoek naar de mogelijke effecten op werkgelegenheid, arbeidsproductiviteit en economische groei. Op basis van de resultaten van dat empirisch onderzoek kunnen vervolgens concrete beleidsaanbevelingen worden gedaan, waarbij het vooral gaat om consistentie van beleid, gericht op duurzame economische groei, productiviteitsstijging en voldoende ruimte voor behoud van koopkracht. Tot slot doet de SER de aanbeveling om bij de uiteindelijke politiek-bestuurlijke afweging over een aanpassing van het bruto wettelijk minimumuurloon per 1 januari 2022, niet alleen de macroeconomische en financieel-budgettaire overwegingen in de uitgebrachte ambtelijke adviezen en analyses te betrekken, maar om ook de mensenrechtelijke overwegingen te laten meewegen. Dit laatste is niet alleen een grondrecht op zich, maar de grondslag van alle grondrechten waaraan, volgens de SER, geen afbreuk mag worden gedaan. Zulks op grond van de constitutionele plicht die op de overheid rust om de menselijke waardigheid, ook die van de minimumloner, te allen tijde en onder alle omstandigheden te beschermen en te bevorderen. In het verlengde hiervan acht de SER het van even groot belang dat de Minister van SOAW zich rekenschap geeft van het feit dat er sinds 2020 geen indexering meer heeft plaatsgevonden van het bruto wettelijk minimumloon terwijl de kosten van levensonderhoud gedurende deze periode aanzienlijk zijn gestegen. (125-2021-SER.pdf)

Internationale activiteiten van de SER

Zoals hierboven, in het ‘Voorwoord’, reeds is opgemerkt, is de SER op regionaal en internationaal niveau zeer actief. De SER bekleedt het bestuurslidmaatschap van de internationale vereniging van sociaaleconomische adviesraden en vergelijkbare instituties (AICESIS) namens de regio Latijns-Amerika en de Caraïben (hierna: LAC-regio) en vervult tevens de rol van Vice-Secretary General van AICESIS voor de LAC-regio. In de dagelijkse praktijk zijn deze functies, op grond van doormandatering c.q. substitutie van volmacht, belegd bij het Bureau Secretariaatvoering SER/ROA/GOA. De directeur/algemeen secretaris samen met één of meerdere (senior) adviseurs onderhouden de regionale en internationale contacten namens de raad. Deze contacten zijn hoofdzakelijk technisch-inhoudelijk van aard en handelen over specifieke thema’s op het gebied van consensusvorming, tripartisme, sociale dialoog, ‘capacity building’, institutionele hervormingen en organisatorische zelfassessments ter optimalisering van de inhoudelijke ondersteuning aan raden, organen en instellingen die zich toeleggen op sociaaleconomische advisering inzake bestuurlijk beleid met als uiteindelijk doel: beïnvloeding van politiek-bestuurlijke besluitvorming over relevante sociaaleconomische thema’s. Door middel van dit soort contacten wordt kennis gedeeld, vindt datavergelijking plaats, worden specifieke conceptuele en methodologische vraagstukken besproken en nader uitgediept, worden ervaringen uitgewisseld, en relatienetwerken opgebouwd die in voorkomende gevallen ingezet worden ter ondersteuning van de SER-advisering. Richtinggevend en kaderstellend hierbij vormen de VN-duurzame ontwikkelingsdoelen, de zogenaamde Sustainable Development Goals (SDG’s), waar Curaçao zich ook aan heeft gecommitteerd. De SDG’s zijn leidend in SER-adviezen. Bij de voorbereiding van deze adviezen vindt daarom, afhankelijk van het onderwerp dat ter advisering voorligt, afstemming plaats met internationale contacten hetgeen leidt tot kwaliteitsverbetering en daarmee tot het verder internaliseren van externe ‘best practices’.

Behalve binnen het raamwerk van AICESIS onderhoudt de SER ook constructieve en effectieve betrekkingen met zusterorganisaties uit de regio en neemt hij een prominente plaats in binnen het regionale netwerk van SER’en (Red CESALC, Consejos Económicos y Sociales de América Latina y del Caribe). Zo heeft de SER een virtuele ‘knowledge community’ opgezet voor kennisdeling en ervaring uitwisseling tussen relevante regionale actoren, waaronder collega’s van andere SER’en en ook experts op het gebied van één of meerdere SDG’s.

Ook met de overige SER’en binnen het Koninkrijk is er sprake van effectieve relaties en leerzame contactmomenten. In juli 2021 bracht een technische delegatie van de SER een werkbezoek aan SER Nederland in het kader van de bestaande samenwerkingsrelatie. Tevens werden bezoeken afgelegd aan onder meer de Stichting SER Brabant en Brabantadvies, de centrale planbureaus (het Centraal Planbureau (CPB), het Planbureau voor de Leefomgeving en het Sociaal-Cultureel Planbureau (SCP)), FNV en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

In onderstaande tabel wordt weergegeven aan welke internationale activiteiten de SER in 2021 heeft deelgenomen dan wel daartoe het initiatief heeft genomen.

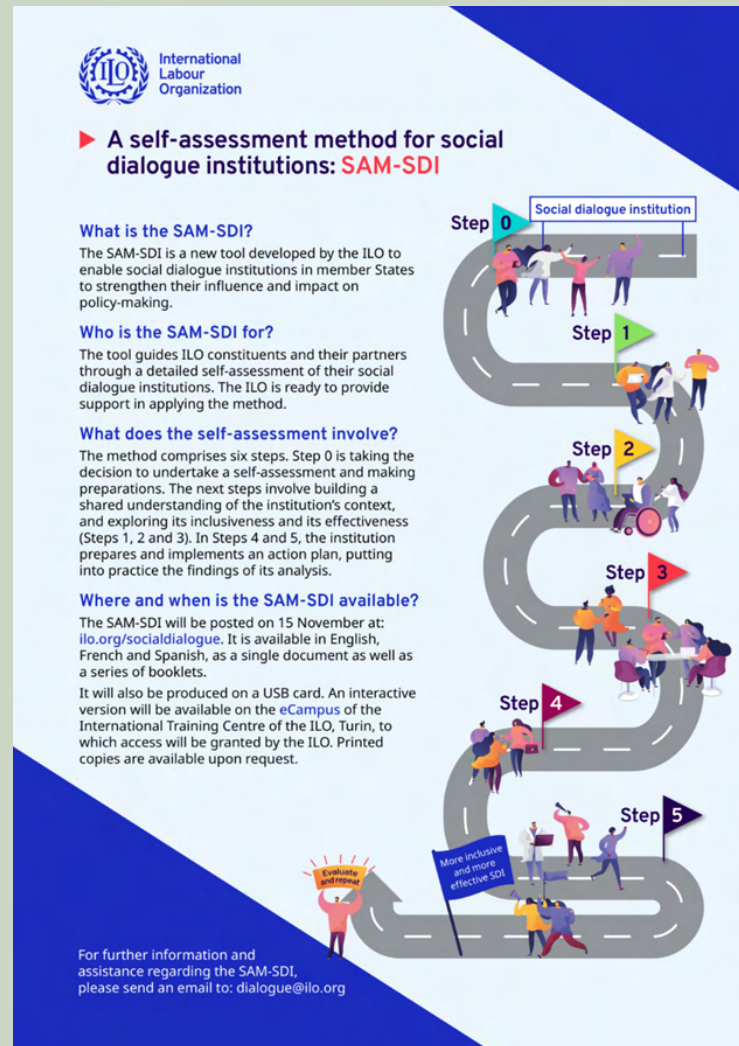
Vanwege de lockdowns en grenssluitingen als gevolg van de COVID-19 crisis vonden al deze bijeenkomsten op virtuele wijze plaats.

Maand	Beschrijving
Maart	Op 1 maart 2021 vond er een virtuele regionale bijeenkomst plaats die door de SER van Curaçao werd georganiseerd en gehost. Thema van deze bijeenkomst was de rol van sociaaleconomische adviesraden in de strijd tegen de sociaalmaatschappelijke effecten van COVID-19. De bijeenkomst kon rekenen op deelname van een behoorlijk aantal Latijns-Amerikaanse en Caribische zusterorganisaties en op vertegenwoordigers van AICESIS en de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Er werd breed erkend dat gerichte, doeltreffende oplossingen voor de crisis, die de LAC-regio hard heeft getroffen, slechts door middel van actieve betrokkenheid en participatie van alle maatschappelijke actoren (bedrijfsleven, overheden, civil society) gerealiseerd kunnen worden. Op 8 maart 2021 vond onder auspiciën van het Spaanse agentschap voor Ontwikkelingssamenwerking een bijeenkomst plaats ter gelegenheid van 'International Women's Day' rond het thema 'Vrouwen en sociale dialoog'. SER Curaçao was daarbij virtueel aanwezig. Voornaamste conclusie van de bijeenkomst was dat, alhoewel de positie van de vrouw in Spanje en in de LAC-regio in de afgelopen decennia aanzienlijk is verbeterd, er in brede zin nog steeds sprake is van een achterstand vergeleken met andere regio's. Door middel van onder andere bewustwordingsprogramma's, educatie en empowerment wordt gewerkt aan de versterking van de sociale en economische positie van vrouwen.
April	Op 6 april trad een nieuwe voorzitter van AICESIS aan (dhr. Eugène Aka Aouélé van de <i>Conseil économique, social, environnemental et culturel (CESEC)</i> van Ivoorkust) met wie op virtuele wijze kennis werd gemaakt.

	Op 7 en 8 april nam een HBO-stagiaire bij de SER virtueel deel aan het jeugdforum van de Economische en Sociale Raad van de VN (ECOSOC) met als thema <i>'youth and empowerment'</i>
Juni	Op 9 en 10 juni werd deelgenomen aan een regionaal Webinar over 'wederopbouwplannen na COVID; de rol van sociaaleconomische adviesraden en economische en sociale actoren'. Voornaamste conclusie van het Webinar was dat versnelde digitalisering en gerichte overheidsinterventie om de digitale kloof te dichten in de praktijk effectieve instrumenten kunnen zijn in het realiseren van meer sociale rechtvaardigheid en het wegwerken van sociale achterstanden, met name bij vrouwen en jongeren.
Juli	Op 29 juli vond de statutair voorgeschreven jaarlijkse bestuursvergadering van AICESIS plaats waarbij de nodige voorbereidingen werden getroffen voor de overdracht van het AICESIS- voorzitterschap aan de Civiele Kamer van de Russische Federatie. Als lid van het bestuur voerde de SER het woord en oefende hij het stemrecht uit.
September	Op 23 september vond een vervolg plaats van de AICESIS-bestuursvergadering waarbij gestemd werd over de selectieprocedure voor de benoeming van een nieuwe Secretaris-generaal (SG) van de vereniging.
Oktober	Van 11 tot en met 14 oktober nam de SER in zijn rol als vice secretary general van AICESIS deel aan een virtuele bijeenkomst van de OECD, getiteld: 'Global Deal Annual High-Level Social Dialogue Forum: Beyond the pandemic: social dialogue shaping the new labour market'. Meer informatie hierover inclusief de replay is te vinden op: Global Deal Annual High - Level Social Dialogue Forum (oecd - events.org) Op 27 oktober vond zowel de statutair voorgeschreven bestuursvergadering als de algemene ledenvergadering van AICESIS plaats waarbij het voorzitterschap overging van Ivoorkust (Afrika) naar de Russische Federatie (Eurazië).
November	Op 3 en 4 november nam de SER deel aan een regionaal Webinar rond het thema: 'SDG's en inclusieve groei'. De SER hield een presentatie waarbij werd ingezoomd op het concept 'brede welvaart' als basis voor een inclusieve samenleving en een duurzame ontwikkeling. Het accent werd daarbij gelegd op het nut en de noodzaak van geïnstitutionaliseerde vormen van sociale dialoog ter realisering van dat ideaal.

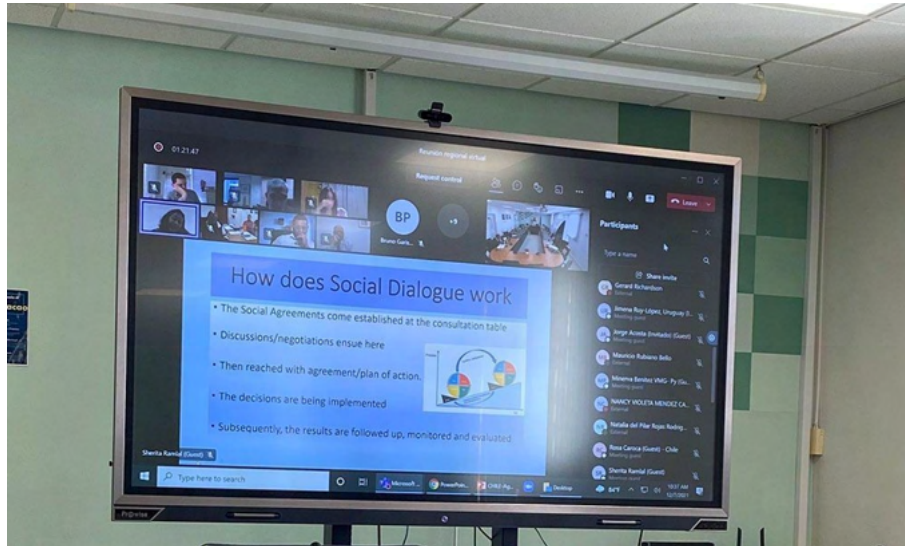
Op 15 november werd door de ILO een zelfevaluatie-instrument gelanceerd, specifiek voor sociaaleconomische adviescolleges (in het Engels: *self-assessment method for social dialogue institutions*). De SER was bij die lancering aanwezig en kreeg een uitgebreide toelichting over de wijze van toepassing van het instrument en hoe het in de praktijk wellicht zou kunnen leiden tot effectiviteitsverhoging in het functioneren van de raad.

Op 30 november verzorgde de SER in zijn hoedanigheid van *vice secretary general* van AICESIS een presentatie aan alle sub nationale en regionale sociaaleconomische adviesraden van de Republiek Peru. Het doel daarvan was, behalve kennisdeling en informatie-uitwisseling, om de nationale autoriteiten van dat land warm te maken voor een eventueel lidmaatschap van AICESIS.

December

Op 7 december organiseerde de SER een goed bezocht regionaal Webinar over vorderingen die in de LAC-regio werden gemaakt op het gebied van SDG-implementatie en de rol van sociale dialoog in dat verband. Belangrijkste conclusie van de bijeenkomst was dat inclusieve sociale dialoog en burgerparticipatie van belang zijn om sociale cohesie te bewerkstelligen en dat er nog grote stappen gezet moeten worden in deze richting.

De SER nam verder deel aan de bijeenkomst van de ILO getiteld *'Creating a post-pandemic Future of Work in the Caribbean: Recommendations for achieving resilient labour markets'*. Tijdens deze virtuele bijeenkomst werd de ILO-publicatie getiteld *'COVID-19 and the English-and Dutch-speaking Caribbean labour market. A rapid assessment of the impact and policy responses at the end of Q3, 2020'* gepresenteerd. Eén van de belangrijkste conclusies daarin is dat om-, her- en bijscholing bij wijze van steun aan degenen die hun baan hebben verloren als gevolg van COVID-19 uitgebreid moeten worden naar de toerisme en hospitality sector om daadwerkelijk een impact te hebben.

Op 15 december vond, nu onder voorzitterschap van de Civiele Kamer van de Russische Federatie, een tweede bestuursvergadering van AICESIS plaats waarbij een roadmap en een plan van aanpak werden gepresenteerd en goedgekeurd voor de komende twee jaar (2021-2023).

Budgettaire aspecten

Ten aanzien van de begroting van de SER, die op grond van mandartering door de raad in de praktijk beheerd wordt door het Bureau Secretariaatvoering SER/ROA/GOA (hierna: het bureau), kan worden gesteld dat er gedurende het verslagjaar, van de (vaste) reguliere uitgaven, noodgedwongen enkele budgetneutrale herallocaties/mutaties (af- en overschrijvingen) moesten worden gedaan in verband met onder andere enkele onvoorziene omstandigheden. In één concreet geval (zie eerste bullet) is bij de voorbereiding van de ontwerpbegroting van de SER voor het dienstjaar 2021, mede vanwege de COVID-19 crisis, per abuis over het hoofd gezien dat er ook rekening moest worden gehouden met de jaarlijkse indexering van het huurbedrag. De verantwoording voor de budgetneutrale herallocaties staat in onderstaand overzicht:

Aanvullen van het huurbedrag voor het kantoorpand aan de Ansinghstraat 7-13-15-17, waarin het bureau is gehuisvest, vanwege de inkorting op het begrote bedrag in de wenselijkheidsbegroting Werving en selectie van nieuw personeel, aangezien er in het verslagjaar hiervoor groen licht is gegeven waardoor direct werd overgegaan tot het uitbesteden van het werving- en selectietraject;

Inhuur externe deskundigheid die ingezet moest worden op specifieke deelthema's; en
Uitbreiding van de ICT-ondersteuning.

Wat dat laatste betreft kan worden opgemerkt dat alle werkplekken ge-upgrade moesten worden om tegemoet te komen aan de gezondheids- en veiligheidsvoorschriften die door het Land werden gesteld ter voorkoming van een verspreiding van het COVID-19 virus binnen het publieke apparaat. In aanvulling daarop werd, in verband met de verdere digitalisering en optimalisering van werkprocessen bij het bureau, een overstap gemaakt naar het Microsoft 365 platform (eenmalige aanschafkosten en licentierechten) ter bevordering van 'collaborative working'. Aan die overstap lag, daarbovenop, ten grondslag dat enkele medewerkers, op grond van de door het Land uitgevaardigde voorschriften en richtlijnen, tijdelijk vanuit huis moesten werken vanwege de lockdowns.

Onderstaande tabel bevat een gedetailleerd overzicht van de oorspronkelijke begroting zoals door de Staten van Curaçao goedgekeurd voor de operationele activiteiten van de SER voor het dienstjaar 2021 (eerste kolom), gevolgd door de begrotingswijzigingen die werden doorgevoerd (tweede kolom), met in het laatste kolom het restantbudget waarmee het dienstjaar 2021 is afgesloten.

Bedragen zijn in NAF. ¹	Oorspronkelijk begroting	Begrotingswijziging	Saldo per 31 december 2021
Inhuur van Personeel	12300	(7400)	1847
Kosten vertaling & vertolking	13300	(10000)	0
Stagiaires, vrijwilligers & vakantiejobs	0	3200	118
Werving personeel	3300	4000	7300
Uitzending & detachering	9000	(9000)	0
Opleiding & Training	54100	(47300)	3803
Kleding & uitrusting	700	1700	7
Vervoer	0	6800	84
Vergaderkosten & Presentiegeld	135400	(26000)	14050
Representatie & voorlichting	61500	(32400)	16635
Vervoer, Reis- en Verblijfkosten	41000	(27400)	57
Huur Gebouwen en Terreinen	158175	45200	90
Onderhoud Gebouwen & Terreinen	7400	5000	7073
Verzekeringen en Belastingen Huisvesting	8200	(5000)	405
Verbruik nutsvoorzieningen	35300		300
Onderhoud duurzame roerende goederen	5700	10000	710
Overig huisvesting	1600	100	(433)
Huur & lease kantooruitrusting	16400	3300	149
Onderhoud kantooruitrusting	15100	15500	489
Kleine inventarisgoederen	10700	4300	0

¹ Bedragen zijn afgerond op hele guldens

² Een deel van dit saldo is in 2021 verplicht.

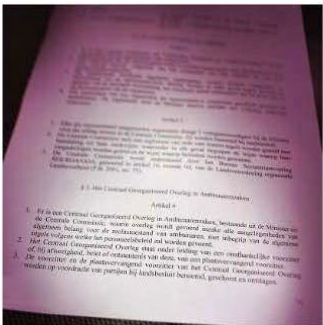
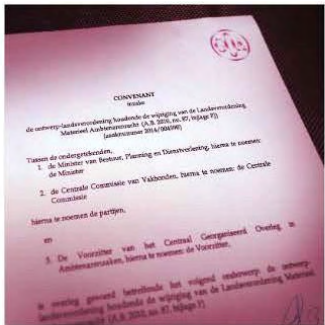
Bedragen zijn in NAF.	Oorspronkelijk begroting	Begrotingswijziging	Saldo per 31 december 2021
Telefoon- & faxkosten	12300		649
Porto & vrachtkosten	400		240
Abonnementen & lectuur	8200	(1500)	708
Contributies & lidmaatschappen	6200	(1100)	0
Publieke voorlichting	9800		3002
Advieskosten	41000	50000	2462
Onderhoud voertuigen	4100	5000	6
Verbruik Benzine & olie	6600		2213
Verz. Bel. Openbaar vervoer	3200		83
Overig uitbesteed werk	0	13000	5786
Bijdr. & subsidie non-profit Instellingen	492000		0

Samenstelling SER – per 31 december 2021

		Naam
LEDE N		Onafhankelijk
	1	Dhr. mr. W.J. Meriaan
	2	Dhr. C.I. Rojer MBA
	3	Vacature
		Werkgeversvertegenwoordigers
	4	Dhr. mr. J.H. Jacobs
	5	Vacature
	6	Vacature
		Werknemersvertegenwoordigers
	7	Dhr. H. Mongen
	8	Dhr. P.A. Cova
	9	Vacature
		Naam
PLV-LEDEN		Onafhankelijk
	1	Mw. mr. K. de l'Isle
	2	Vacature
	3	Vacature
		Werkgeversvertegenwoordigers
	4	Vacature
	5	Vacature
	6	Vacature
		Werknemersvertegenwoordigers
	7	Dhr. J.P. Zimmerman
	8	Dhr. R.G. Ilario
	9	Vacature

OVER HET CGOA

Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken

Het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken

CGOA

Het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken (hierna: CGOA) heeft als wettelijke grondslag de Landsverordening van de 21ste augustus 2008 houdende regels met betrekking tot de structuur van het overleg inzake aangelegenheden van algemeen belang betreffende de rechtstoestand van ambtenaren (P.B. 2008, no. 70). Ingevolge artikel 4, eerste lid van de Landsverordening GOA wordt in het CGOA overleg gevoerd inzake alle aangelegenheden van algemeen belang voor de rechtstoestand van ambtenaren, met inbegrip van de algemene regels volgens welke het personeelsbeleid zal worden gevoerd. Het CGOA bestaat uit twee partijen. Enerzijds, de Minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD) in vertegenwoordiging van de regering en, anderzijds, de Centrale Commissie van Vakbonden (hierna: CCvV). Het CGOA staat onder leiding van een onafhankelijke voorzitter.

Met ingang van 1 januari 2021 hebben zowel de voorzitter, de heer prof. dr. Valdemar Marcha, als de plaatsvervangend voorzitter, de heer mr. Franklin Hanze, vrijwillig (op eigen verzoek) hun ontslag ingediend. Ingevolge het bepaalde in artikel 4, derde lid, van de Landsverordening GOA hebben partijen toen een gezamenlijke voordracht gedaan voor benoeming van hun opvolgers, te weten de heren drs. Richard Begina (voorzitter) en Antonio Hernandez (plaatsvervangend voorzitter).

Richard Begina

Antonio Hernandez

Bij hun aantreden hebben de heren Richard Begina en Antonio Hernandez te kennen gegeven dat zij, op basis van doelmatigheids- en doeltreffendheidsoverwegingen, ernaar zullen streven om lopende trajecten zoveel mogelijk in reeds ingestelde CGOA-commissies en -werkgroepen voort te zetten en om de resultaten van de werkzaamheden in commissie- of werkgroepsverband plenair te bespreken in het formele maandelijkse CGOA-overleg. Deze voorgestelde nieuwe ‘modus operandi’ (werkwijze) werd door de CCvV direct positief ontvangen.

Op 10 juni 2021 trad ook een nieuwe Minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening aan in de persoon van mr. Ornelio ('Kid') Martina. Het eerste CGOA-overleg met de nieuwe minister verliep in een sfeer van wederzijds respect en vertrouwen.

CCvV

De CCvV bestaat uit vertegenwoordigers van de organisaties die als representatief zijn aangemerkt.

In de CCvV hebben 5 organisaties zitting, met elk 3 vertegenwoordigers. De vertegenwoordigers hebben ook hun plaatsvervangers.

De organisaties zijn:

- De Algemene Bond van Overheid en overige personeel (ABVO);
- De Nationaal Algemene Politie Bond (NAPB);
- De Sindikato Trahadornan di Aduana i Fiskalía (STrAF);
- De Sindikato Ambtenarnan di Polis i Kadena Hudisial (SAP) en;
- De Sindikato di Trahado den Edukashon na Kòrsou (SITEK).

De CCvV vergadert in principe één keer per maand op de eerste donderdag van de maand.

De voorzitter van de CCvV wordt bij toerbeurt aangewezen door de desbetreffende representatieve organisatie die in dat jaar het voorzitterschap heeft. Het voorgaande geldt ook voor de plaatsvervangende voorzitter. Indien nodig kan de CCvV ook commissies instellen om bepaalde onderwerpen nader uit te werken ten behoeve van het CGOA.

In 2021 werd het voorzitterschap van de CCvV in het eerste kwartaal bekleedt door NAPB en het vicevoorzitterschap door SITEK. In het tweede kwartaal van 2021 ging het voorzitterschap over naar STrAF en het vicevoorzitterschap naar SAP.

Werkwijze van het CGOA

De Minister van BPD legt door tussenkomst van de voorzitter, voorstellen voor regelgeving, beleidsnota's of anderszins vastgelegde voornemens ten behoeve van het overleg in het CGOA.

De CCvV kan tevens voorstellen door tussenkomst van de voorzitter voorleggen aan de Minister.

De Minister (lees de regering) zal niet beslissen over voorstellen betreffende aangelegenheden van algemeen belang voor de rechtstoestand van ambtenaren, dan nadat partijen overleg hebben gevoerd. Een voorstel tot invoering of wijziging van een regeling met rechten en verplichtingen van individuele ambtenaren wordt slechts uitgevoerd, indien daarover overeenstemming bestaat tussen partijen van het CGOA (het zogenoemde 'overeenstemmingsvereiste'). Het resultaat van het overleg wordt neergelegd in een door de partijen en de voorzitter ondertekend convenant.

In 2021 werden er geen convenanten ondertekend.

Sectoraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken

De Landsverordening CGOA biedt verder de mogelijkheid om een Sectoraal Georganiseerd Overleg (hierna: SGOA) in te voeren. Dit is vastgelegd in artikel 20, eerste lid, van de Landsverordening GOA. In het SGOA wordt overleg gevoerd tussen de CCvV, enerzijds, en de minister die verantwoordelijk is voor het beleid in een bepaalde sector anderzijds. In afwijking van het bepaalde in artikel 3, eerste lid, van de Landsverordening GOA bestaat de CCvV dan alleen uit de vertegenwoordigers van de als representatief aangemerkte organisaties die specifiek tot doel hebben het behartigen van de belangen van de ambtenaren die in de desbetreffende sector werkzaam zijn.

In 2021 werd op grond van het op 15 november 2019 in werking getreden Landsbesluit Sectoraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken (P.B. 2019, no. 81) aangevangen met de noodzakelijke voorbereidingen tot instelling van twee SGOA's, te weten één voor de sector Justitie en één voor de sector Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS).

Advies- en arbitragecommissie

Taak van de advies- en arbitragecommissie is te adviseren dan wel een bindende uitspraak te doen inzake geschillen tussen partijen. Er is sprake van een geschil indien partijen niet tot overeenstemming kunnen komen. In het jaar 2021 was er geen noodzaak om de advies- en arbitragecommissie te benaderen vanwege het feit dat het overleg niet tot enig geschil heeft geleid.

Vergaderfrequentie

Zoals aangegeven vergaderen het CGOA en de CCvV in de regel één keer per maand. In 2021 kwam het platform in totaal acht (8) keer bijeen. Onderstaand wordt een overzicht gegeven van het aantal vergaderingen van het CGOA en de CCvV gedurende het verslagjaar 2021.

Platform/orgaan	Aantal vergaderingen
GOA	8
CCvV	20
Advies- en arbitragecommissie	geen
Commissies	geen
Werkgroepen	2

De vergaderfrequentie van de beide organen c.q. platformen was beduidend lager dan het jaar ervoor. Dit kan deels worden toegeschreven aan de harde lockdown in maart-april 2021 in verband met de ontdekking van nieuwe varianten van het COVID-19 virus, en deels aan de periodieke Statenverkiezingen die leidden tot de vorming van een nieuw kabinet dat op 10 juni 2021 aantrad.

Toekomstperspectief

Randvoorwaardelijk voor een doeltreffende en resultaatgerichte invulling van het overleg tussen regering en overheidsbonden over de arbeidsvoorwaarden van het ambtelijk personeel zijn:

- een gedeelde visie. Dit zorgt voor koers, richting, een stip op de horizon en focus bij het maken van keuzes;
- wederzijds respect en vertrouwen. Door wederzijds respect groeit het vertrouwen. Daarbij is tweerichtingscommunicatie essentieel waardoor optimaal en efficiënt kan worden ingespeeld op de specifieke behoeftes van zowel de regering als werkgever als de overheidsemployee als werknemer.
- het vermogen en de wil om het overleg niet te laten beïnvloeden door externe factoren die in essentie niets te maken hebben met de arbeidsvoorwaarden en de rechtspositie van het overheidsperoneel. De materiële en financiële rechtspositie van de ambtenaar dient te allen tijde de focus te blijven, vanzelfsprekend binnen de beschikbare financieel-budgettaire en liquiditeitskaders;
- een strategische, tactische en strakke procesaansturing. Het welslagen van het arbeidsvoorwaardenoverleg hangt grotendeels af van de mate waarin en de wijze waarop strategisch en tactisch wordt aangestuurd middels gerichte interventies en door te leiden 'by example'. Dit geldt niet alleen voor het voorzitterschap van het CGOA, maar voor alle overige actoren binnen dat platform die het gezicht zijn van de specifieke doelgroepen die zij daarbinnen vertegenwoordigen.

In het verlengde van het vorengaande is het aan te bevelen dat er meer toegewerkt wordt naar een situatie waarbij de effectiviteit en toegevoegde waarde van het platform daadwerkelijk worden bewezen.

Functie	Naam
Voorzitter CGOA	Dhr. drs. Richard A.B. Begina
Plv. Voorzitter CGOA	Dhr. Antonio N.D. Hernandez
Minister van Bestuur, Planning en Dienst - verlening	Dhr. drs. ing. Armin E. Konket (t/m 7 maart 2021) Dhr. mr. Ornelio Martina (8 maart t/m 31 december 2021)
Secretaris CGOA	Dhr. drs. Raúl J. Henriquez
Voorzitter CCvV	Dhr. Ronaldo Abrahamsz (vanaf 1 mei 2021 t/m 31 december 2021)
Plv. Voorzitter CCvV	Dhr. George A.F. Hernandez
ABVO:	
Lid	Adri A. Wiliams (voorzitter ABVO)
Lid	Dhr. Wendy E. Calmes
Lid	Dhr. George A.F. Hernandez
Plv. lid	Dhr. Kenneth Bremer

Functie	Naam
Plv. lid	Mw. Asmara T. R. Thode
Plv. lid	Mw. Afaline I. Soares
N.A.P.B.:	
Lid	Mw. Thaïse Isidora-Lo-A-Njoe (voorzitter NAPB)
Lid	Dhr. Howard Luckert
Lid	Dhr. Burton van der Gen
Plv. lid	Dhr. Rafaël Contreras
Plv. lid	Dhr. Maikel Stokkel
Plv. lid	Dhr. Jose Joseph
STrAF:	
Lid	Dhr. J.M. Lourens (voorzitter STrAF)
Lid	Dhr. Willem H. van Lamoen
Lid	
Plv. lid	Dhr. Michael F. Winklaar
Plv. lid	Dhr. Richard Hansen
Plv. lid	Mw. Patricia Pinedo
SAP:	
Lid	Dhr. Amadeo V. E. Vilchez (voorzitter SAP)
Lid	Dhr. Brian M. de Windt
Lid	Dhr. Marco Anthony Lacle
Plv. lid	Dhr. Arlexdavid M. Overman
Plv. lid	Dhr. Clifford E. Winklaar
Plv. lid	Dhr. Edmiro P. Jansen

Functie	Naam
SITEK:	
Lid	Dhr. Frensel Josefina
Lid	Dhr. Frank Quirindongo
Lid	Dhr. Sidney Justiana
Plv. Lid	Mw. Mariëla Manuel
Plv. Lid	Dhr. Darius Plantijn (voorzitter SITEK)
Plv. Lid	Mw. Ilgemarlaine Luijando

Bijlage 1

Adviesverzoeken en advisering 2019- 2020

Tabel met adviesverzoeken en advisering in 2019

Onderwerp	Datum ontvangst adviesverzoek, zaaknr. en ref.nr.	Datum vaststelling advies en ref.nr.
Ontwerplandsbesluit, houdende algemene maatregelen, strekkende tot aanwijzing van de dinsdagmiddag na Carnaval als feestdag	12 februari 2019 Zaaknr. 2018/047863 Ref.nr. 016/2019-SER	22 februari 2019 021//2019-SER
Ontwerplandsverordening belastingmaatregelen en introductie algemene bestedingsbelasting Zaaknummer 2019/021090 Ref.nr. 060/2019-SER Ontwerplandsbesluit, houdende algemene maatregelen, wijziging accijnzen	13 juni 2019 Zaaknr. 2019/20215 en 2019/023067 Ref.nr. 061/2019-SER	28 juni 2019 070/2019-SER
Ontwerplandsverordening belastingherziening 2019	26 september 2019 14 oktober 2019 29 oktober 2019 Zaaknr. 2019/029774 Ref.nr. 102/2019-SER	1 november 2019 123/2019-SER
Ontwerplandsbesluit, houdende algemene maatregelen, in- en uit- en doorvoer verbod Venezolaans goud	4 oktober 2019 Zaaknr. 2019/034555 Ref.nr. 108/2019-SER	1 november 2019 121/2019-SER
Ontwerplandsverordening algemene bestedingsbelasting Ref.nr. 113/2019-SER	11 oktober 2019 Zaaknr. 2019/034736	13 november 2019 126/2019-SER
Ontwerp-ministeriële regeling, met algemene werking, houdende toepassing van artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen	5 december 2019 Zaaknr. 2019/046661+2019/046661+2019/046633 Ref.nr. 134/2019-SER	13 december 2019 138/2019-SER

Tabel met adviesverzoeken en advisering in 2020

Onderwerp	Datum ontvangst adviesverzoek, zaaknr. en ref.nr.	Datum vaststelling advies en ref.nr.
Ontwerplandsbesluit, h.a.m, strekkende tot wijziging van het Landsbesluit winstbelasting	24 januari 2020 Zaaknr. 2019/052742 Ref.nr. 004/2020-SER	5 februari 2020 008/2020-SER
Ontwerplandsverordening Algemene Bestedingsbelasting 2020	13 februari 2020 Zaaknr. 2019/034736 Ref. nr. 012/2020-SER	28 februari 2020 024/2020-SER
Verkenning 'De toekomst van de AOV op Curaçao. Een vergelijking tussen verschillende migratiescenario's.' I.h.k.v. de serie Verkenningen m.b.t. Migratie & Sociaaleconomische Ontwikkeling	Ongevraagd advies Ref.nr. 036/2020-SER	6 maart 2020 036/2020-SER
Spoedadviesverzoek inzake de wettelijke inkadering 'Werktijdverkorting'	23 april 2020 Zaaknr. 2020/013044 Ref. nr. 047/2020-SER	6 mei 2020 054/2020-SER
Ontwerplandsbesluit, h.a.m. van de vaststelling van een tijdelijke subsidieregeling voor werkgevers ter overbrugging van een periode	7 mei 2020 Zaaknr. 2020/013153 Ref. nr. 055/2020-SER	15 mei 2020 061/2020-SER
Ontwerp tijdelijk landsbesluit houdende algemene maatregelen inzake steunmaatregelen COVID-19	7 mei 2020 Zaaknr. 2020/013149 Ref. nr. 056/2020-SER	15 mei 2020 062/2020-SER
Ontwerplandsverordening, houdende regels voor vervroegd vrijwillige uitstroom	30 april 2020 Zaaknr. 2020/042180 051/2020-SER	3 juni 2020 067/2020-SER
Ontwerplandsverordening houdende wijziging van de Landsverordening Ziekteverzekering ter vaststelling van onder meer een verlengde eigen risicoperiode voor de werkgever	14 mei 2020 Zaaknr. 2020/050083 Ref. nr. 060/2020-SER	12 juni 2020 075/2020-SER
Initiatief-ontwerplandsverordening houdende regels inzake het invoeren van flexibel werken op Curaçao	23 maart 2020 Zaaknr. 0271-1V/19-20 Ref. nr. 043/2020-SER	10 juli 2020 088/2020-SER
Initiatief-ontwerplandsverordening tot wijziging van de Landsverordening onroerendzaakbelasting	5 maart 2020 Zaaknr. 2014(2019-2020160) Ref. nr. 030/2020-SER	22 juli 2020 092/2020-SER
Initiatiefontwerplandsverordening tot wijziging van de Landsverordening Openbare Orde	21 februari 2020 Zaaknr. 0248-1V/19-20 Ref. nr. 015/2020-SER	22 juli 2020 093/2020-SER
Ontwerplandsbesluit, h.a.m, houdende wijziging van de artikelen 1 en 7 van de Eilandsverordening Economische Zone Curaçao 1978 (Landsbesluit economische zone Koningsplein)	21 februari 2020 Zaaknr. 2018/042248 Ref. nr. 016/2020	22 juli 2020 094/2020-SER

Onderwerp	Datum ontvangst adviesverzoek, zaaknr. en ref.nr.	Datum vaststelling advies en ref.nr.
Initiatief-ontwerplandsverordening tot wijziging van Boek 7A van het BW en de Arbeidsregeling 2000	5 februari 2020 0222-1 V/19-20 Ref. nr. 007/2020-SER	31 juli 2020 098/2020-SER
Initiatief-ontwerplandsverordening tot wijziging van de Landsverordening onroerendezaakbelasting 2014	23 juni 2020 0331-0V/19-20 081/2020-SER	31 juli 2020 099/2020-SER
Initiatiefontwerplandsverordening inzake landsverordening tot wijziging van de Landsverordening winstbelasting 1940	23 juni 2020 0330-1V/19-20 Ref. nr. 080/2020-SER	31 juli 2020 100/2020-SER
Ontwerplandsverordening inzake inkorting op vakantie-uitkering, vakantie-uren en het niet toekennen van een verhoging van de bezoldiging vanaf het kalenderjaar 2020	20 augustus 2020 Zaaknr. 2020/023999 - 2020/025535 Ref. nr. 102/2020-SER	31 augustus 2020 107/2020-SER
Ontwerplandsverordening tot wijziging van de Eilandsverordening vergoeding identiteitskaarten en de Landsverordening Identiteitskaarten	27 augustus 2020 Zaaknr. 2019/052353 Ref. nr. 105/2020-SER	16 oktober 2020 127/2020-SER
Ontwerplandsverordening houdende vaststelling van regels voor overheidsgelieerde entiteiten (Landsverordening eerste tranche optimalisering overheidsgelieerde entiteiten)	15 oktober 2020 (ingetrokken) 22 oktober 2020 (aangepast verzoek) Zaaknr. 2020/029359 - 2020/038572 Ref. nr. 128/2020-SER	19 november 2020 135/2020-SER
Wijziging van de landsverordening winkelsluiting	19 november 2020 Zaaknr. 2020/042335 Ref. nr. 134/2020-SER	1 december 2020 142/2020-SER
Ontwerplandsverordening tot invoering van de Algemene Bestedingsbelasting (ABB)	26 november 2020 Zaaknr. 2020/035986 Ref. nr. 137/2020-SER	21 december 2020 149/2020-SER
Concept-ministeriële regeling m.a.w. ter uitvoering van artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen	16 december 2020 Zaaknr. 2020/044497 Ref. nr. 147/2020-SER	29 december 2020 152/2020-SER
Ontwerplandsverordening arbeidsovereenkomst	21 juni 2019 Zaaknr. 2018/052829 Ref. nr. 066/2019-SER	pending

Bijlage 2

Personeelsbezetting bureau secretariaatvoering SER/ROA/GOA - per 31 december 2021

Dhr. drs. Raúl Henriquez	-	Directeur/Algemeen Secretaris
Mw. mr. Sharlyn Curial-Villarreal	-	Sr. Adviseur Adviesorganen (jurist)
Mw. drs. Barbara Perquin	-	Sr. Adviseur Adviesorganen (niet-Westers socioloog)
Mw. mr. Miloushka Sboui-Racamy	-	Sr. Adviseur Adviesorganen (jurist)
Mw. Ingrid Bernadina-Provence MBA	-	Sr. Adviseur Adviesorganen (bedrijfskundige)
Mw. Sandra Raphaëla	-	Hoofd Logistieke Ondersteuning
Mw. Lidia Rocha Teixeira	-	Documentalist
Mw. Rozette Daal-Macnack	-	Administratief medewerker
Mw. Ruthsella Doran	-	Medewerker Logistieke Ondersteuning
Mw. Charely Puriël	-	Medewerker Logistieke Ondersteuning
Dhr. Michael Ogenia	-	Bode/ Chauffeur

Sociaal-Economische
Raad Curaçao

SER TEAM

Sociaal-Economische
Raad Curaçao